

Откъс от романа „Остров” на Олдъс Хъксли

Преведе от английски Мая Младенова

На вратата се почука. Уил вдигна поглед от книгата си.

— Кой е?

— Аз съм — каза глас, който извика неприятни спомени за полковник Дайпа и онова комшарно пътуване в белия мерцедес. Само по бели сандали, къси бели панталони и платинен часовник на китката, Муруган тръгна към леглото.

— Много мило, че идвате да ме видите!

Друг би го попитал как се чувства, но Муруган бе съвсем искрено ангажиран със себе си, за да е в състояние да симулира дори минимален интерес към другия.

— Дойдох пред вратата преди четиридесет и пет минути — оплака се с нескривано огорчение. — Но старецът не си беше тръгнал и трябваше отново да се върна вкъщи. А после трябваше да поседя с майка ми и човека, който е отседнал при нас, докато закусват...

— Защо не успяхте да влезете, докато д-р Робърт беше тук? — попита Уил. — Правилата не позволяват ли да говорите с мен?

Момчето нетърпеливо поклати глава.

— Разбира се, че не. Просто не исках той да разбере причината за посещението ми при вас.

— Причината ли? — Уил се усмихна. — Свиждането при болен е милосърден акт, достоен за похвала.

Муруган, който твърдо продължаваше да мисли за собствените си дела, не улови иронията.

— Благодаря ви, че не ме издадохте, че сте ме виждали преди — отвърна рязко, почти гневно. Сякаш негодуваше срещу това, че му е задължен и беше бесен на Уил за доброто дело, за което се полагаше тази благодарност.

— Видях, че не бихте желали да го спомена — каза Уил, — и разбира се, не го споменах.

— Исках да ви благодаря — процеди през зъби Муруган с тон, по-подходящ за едно „Ти, дърта свиня такава!”.

— Не е нужно — отвърна Уил с фалшива учтивост.

Какво мило същество! мислеше си той, загледан с развеселено любопитство в гладкия златист торс, в извърнатото правилно като на статуя лице, но не олимпийско, нито класическо, а едно живо и изцяло човешко еленистко лице. Носител на несравнима красота, но какво ли се криеше отдолу? Жалко, спомни си той, че не бе задал този въпрос малко по-сериозно преди да се забърка със своята безподобна Бабс. Но все пак Бабс бе жена. Хетеросексуалните като него не задаваха този вид рационални въпроси. Както без съмнение не би се запитал някой, податлив на момчета, относно този неприязнен малък полубог, седнал в края на леглото му.

— Д-р Робърт не знаеше ли, че сте бил в Ренданг? — попита той.

— Разбира се, че знаеше. Всички знаеха. Отидох да взема майка си. Беше отседнала при свои близки. Отидох да я доведа в Пала. Беше абсолютно официално.

— Защо тогава не искахте да споменавам, че съм ви срещал там?

Муруган се поколеба за миг, после погледна предизвикателно Уил:

— Защото не искам да се знае, че се срещам с полковник Дайпа.

„О, *това* било значи!“ А на глас изрече: „Полковникът е забележителен човек“, хвърляйки захаросаната стръв за още признания.

Учудващо неподозрителна, рибата клъвна от раз. Навъсеното лице на Муруган се озари от ентузиазъм и изведнъж се превърна в Антиной, с омайващата красота на неясната си младост.

— Намирам го за прелестен — отвърна и сякаш за пръв път, откакто бе влязъл в стаята, забеляза присъствието на Уил и го дари с най-приятелска усмивка. Прелестта на полковника го бе накарала да забрави негодуванието си и за момент се почувства, сякаш е в състояние да обикне всекиго — дори човека, на когото дължеше чинна благодарност. — Вижте какво прави за Ренданг!

— Наистина прави доста — уклончиво повтори Уил.

Облак премина през сияещото лице на Муруган.

— Е, тук не мислят така — навъси се той. — Намират го за ужасен.

— Кой мисли така?

— На практика всички.

— И затова не искат да се виждате с него?

С изражение на хлапак, който прави гримаси зад гърба на учителя, Муруган триумфално се озъби:

— Мислеха, че през цялото време съм с майка ми.

Уил веднага се хвана за думите му.

— Майка ви знаеше ли, че се виждате с полковника?

— Разбира се.

— И не възрази?

— Беше изцяло „за“.

И все пак Уил бе напълно убеден, че не бърка мислейки си за Адриан и Антиной. Сляпа ли беше тази жена? Или не искаше да види какво става?

— Но ако *тя* не възразява — изрече на глас, — тогава защо д-р Робърт и останалите са против?

Муруган го изгледа подозрително. Усещайки, че е навлязъл прекалено навътре в забранената територия, Уил побърза да отклони вниманието му от въпроса:

— Да не би да мислят — подхвърли през смях, — че би могъл да ви покръсти във вярата на военната диктатура?

Вниманието бе отклонено и момчешкото лице се отпусна в усмивка.

— Не точно това, но нещо подобно — отвърна му. И като сви рамене, добави: — Толкова е глупаво. Просто идиотски протокол.

— Протокол ли? — истински се озадачи Уил.

— Нищо ли не ви разказаха за мен?

— Само това, което д-р Робърт каза вчера.

— Имате предвид, че съм студент? — Муруган отметна глава и се изсмя.

— Какво смешно има в това да си студент?

— Нищо, съвсем нищо. — Момчето отново отмести поглед. Последва тишина. — Причината — продължи накрая все още без да го поглежда, — поради която не бива да виждам полковник Дайпа е, че той е държавен глава и *аз съм* държавен глава. Когато се срещаме, това е международна политика.

— Какво искате да кажете?

— Аз съм Раджа на Пала.

— Раджа на Пала ли?

— От петдесет и четвърта. Откакто баща ми умря.

— А майка ви, предполагам, е Рани на Пала?

— Да, майка ми е Рани.

Прокарай пряк път до двореца. Но ето, че дворецът прокарваше пряк път до него. Провидението, изглежда, бе на страната на Джо Алдехайд и полагаше извънреден труд.

— Вие ли сте най-големият син?

— *Единственият* син — отвърна Муруган. А след това, за да изтъкне още повече своята неповторимост, добави: — Единственото *дете*.

— Значи няма никакво съмнение — каза Уил. — Боже мой! Трябва да ви наричам Ваше Величество. Или най-малкото Сър.” — Изрече го през смях; но Муруган отвърна абсолютно сериозно и той внезапно зае позата на кралско достойнство.

— Трябва да ме наричате така от края на идната седмица. След рождения ми ден. Ставам на осемнадесет. Тогава един Раджа на Пала достига пълнолетие. Дотогава съм просто Муруган Майлендра. Просто студент, който учи по малко за всичко, включително растениевъдство — добави презрително. — За да може, когато му дойде времето, да знам какво правя.

— А какво ще правите, когато му дойде времето? — Контрастът между този красив Антиной и важната му служба се стори на Уил особено комичен. — Как възнамерявате да действате? През главите им? *L'Etat c'est Moi?*¹”

Сериозността и кралският маниер преминаха в порицание:

— Не ставайте глупав.

Развеселен, Уил понечи да се извини:

— Само исках да разбера доколко авторитарен ще бъдете.

— Пала е конституционна монархия — отговори сериозно Муруган.

— С други думи, вие ще бъдете символичен фигурант — ще царувате, като английската кралица, но няма да управлявате.

— О, не, не — почти изкрещя Муруган, забравяйки кралския си маниер. — *Не* като английската кралица. Раджата на Пала не само царува; той *управлява*. — Твърде развълнуван, за да седи на едно място, Муруган скочи на крака и започна да обикаля стаята. — Той управлява според конституцията; но за Бога, управлява, *управлява!* — Муруган се приближи до прозореца и погледна навън. След момент мълчание се обърна към Уил с лице, преобразено от новото си изражение в емблема, изцяло изваяна и цветна, на един до болка познат вид душевна грозота. — Ще им покажа кой е шефът тук! — каза с фразеологията и интонацията, които очевидно бе заучил от някой американски гангстерски филм. — Тези хора си мислят, че могат да ме командват — продължи с тъжно изтърканите реплики, — както командваха баща ми — изкикоти се заканително, като поклати красивата си противна глава. — Голяма грешка!

Думите бяха изречени през зъби и почти непомръдващи устни; долната челюст стоеше издадена напред като на престъпник от комикс; измежду присвитите клепачи

¹ Държавата – това съм аз (фр.) – Б.пр.

очите хвърляха студен блясък. Едновременно абсурдно и ужасяващо. Антиной се бе превърнал в карикатура на всички бандити от всички долнопробни филми от незапомнени времена.

— Кой управлява страната, докато навършите пълнолетие? — попита Уил.

— Три групички ретроградни старчета — презрително отвърна Муруган. — Кабинетът, Камарата на представителите и накрая, представлявайки *мен*, Раджата — Личният съвет на владетеля.

— Горките закостенели старчета — каза Уил, — скоро ще изживеят шока на ивота си. — Като влезе развеселен в гангстерския тон, той се изсмя гръмогласно. — Само се надявам още да съм тук, за да го видя.

Муруган също се засмя с него, но не като зловещо развеселения Гангстер, — и Уил предрече, че тези внезапни смени в настроенито и изражението много ще му пречат да играе роля на Гангстера — а като триумфиращото от преди минути хлапе.

— Шокът на живота им — щастливо повтори той.

— Имате ли конкретни планове?

— При всички положения — каза Муруган. Върху променливото му лице триумфиращото хлапе отстъпи на държавника по време на пресконференция — сериозен, но снизходително приветлив. — Приоритет номер едно: да модернизирам това място. Вижте какво прави Ренданг благодарение на концесионните вноски за експлоатация на петролните залежи.

— А Пала не получава ли такива вноски? — невинно попита Уил, давайки си вид на пълен невежа, което — дългият му опит го бе научил — бе най—добрият начин да извлечеш информация от простовати и самомнителни хора.

— Нито пени! — отвърна Муруган. — При все, че южният край на острова буквално е подгизнал от това нещо. Но освен няколко мизерни кладенчета за вътрешна консумация, изкуфелите старчета не правят нищо по въпроса. — Гневът у държавника се надигна у него. Сега в гласа и изражението му отново се прокрадна Гангстера. — Всякакви хора са отправяли оферти — „СаутИйст Ейжа Петролиум”, „Шел”, „Роял Дъч”, „Стандард ъф Калифорния”. Но проклетите дърпи глупаци не искат да чуят.

— Не можете ли да ги накарате да чуят?

— О, ще ги *накарам* и още как! — отвърна Гангстера.

— Само така! — После небрежно попита: — Кое предложение мислите да приемете?

— Полковник Дайпа работи със „Стандард ъф Калифорния” и мисли, че най-добре да направим същото.

— Аз не бих избрал без да разгледам поне няколко конкурентни оферти.

— И аз така мисля. Както и майка ми.

— Много разумно.

— Майка ми е изцяло за „Саут Ийст Ейша петролиум”. Познава председателя на борда лорд Алдехайд.

— Познава Лорд Алдехайд? Наистина невероятно! — Учуденият и предоволен тон бе напълно убедителен. — Джо Алдехайд ми е приятел. Пиша за вестниците му. Дори съм нещо като негов личен посланик. Между нас казано — добави той, — това бе причината за пътуването ни до медните мини. Медът е един от страничните му интереси. Но, естествено, истинската му любов е петролът.

— Какво е готов да предложи? — Муруган се опита да си придаде проникателен вид.

Уил се хвана за репликата и досущ в стила на магнат от филмите отговори:

— Колкото „Стандард” плюс нещо отгоре.

— Изглежда ми справедливо — отвърна Муруган с реплика от същия сценарий и далновидно поклати глава. Последва дълга тишина. После у него отново заговори държавникът, даващ интервю пред пресата.

— Приходите от петрола ще бъдат използвани по следния начин — каза той. — Двадесет и пет процента от всички получени средства ще отиват за Световното преустройство.

— Мога ли да попитам — почтително се намеси Уил, — как точно възнамерявате да преустроите света?

— Чрез Похода на Духа. Чувал ли сте за Похода на Духа?

— Разбира се, кой не е чувал.

— Това е велико световно движение — сериозно заяви държавникът. — Като ранното християнство. Основан е от моята майка.

Уил изрази страхопочитание и удивление.

— Да, основан е от майка ми — повтори Муруган и внушително добави: — Вярвам, че в това е единствената надежда на човека.

— Именно — рече Уил Фарнаби, — именно.

— Е, точно за това ще бъдат използвани първите двадесет и пет процента от концесионните вноски — потвърди политикът. — Остатъкът ще отиде в интензивна

програма за индустриализация. — И отново смени тона. — Тези изкуфели идиоти тук индустриализират само отделни части, а всичко друго си стои като от преди хиляда години.

— Докато вие искате да доведете нещата докрай. Индустриализация в името на индустриализацията.

— Не, индустриализация в името на държавата. Индустриализация, която да направи Пала по-силна. Да накара другите народи да ни уважават. Вижте Ренданг. До пет години те ще произвеждат всичките им необходими пушки и минохвъргачки и амуниции. Още доста време ще им отнеме да започнат да правят танкове. Но междуременно могат да си ги купуват от Шкода с парите от петролните концесии.

— След колко време ще се квалифицират за водородни бомби? — попита с ирония Уил.

— Няма и да опитват — отвърна Муруган. — Но все пак водородните бомби не са единствените супероръжия. — Фразата бе произнесена със задоволство. Видно бе, че вкусът на „супероръжията“ особено му допаднаше. — Химически и биологични оръжия — полковник Дайпа ги нарича водородни бомби за бедняци. Едно от първите неща, които ще направя, е да построя голям завод за инсектициди — той се изсмя и смигна с едното око. — Можеш ли да правиш инсектициди, можеш да правиш и нервнопаралитичен газ.

Уил си припомни онази незавършена фабрика в покрайнините на Ренданг-Лобо.

— Какво е това? — бе попитал той полковник Дайпа, когато профучаха покрай нея в белия мерцедес.

— Инсектициди — бе отговорил полковникът. И показвайки блестящите си бели зъби в жизнерадостна усмивка, добави: — Скоро ще ги изнасяме за цяла Югоизточна Азия.

Тогава, разбира се, си бе помислил, че полковникът има точно това предвид. Ала сега... Уил сви рамене наум. Полковниците са си полковници, а момчетата, дори тези като Муруган, си остават момчета, обичащи оръжията. За специалните кореспонденти винаги ще има много работа по следите на смъртта.

— Значи ще подсилите армията на Пала? — попита на глас Уил.

— Да я подсиля ли? Не, аз ще я създам. Пала няма армия.

— Никаква ли?

— Абсолютно никаква. Всички са пацифисти. — В „п“-то имаше експлозия от отвращение, а „с“-то бе изсъскано презрително. — Ще трябва да започна от нищото.

— И ще милитаризирате, докато индустриализирате, така ли?

— Точно така.

Уил се засмя.

— Връщане към асирийците значи! Ще останете в историята като истински революционер.

— На това се надявам — каза Муруган. — Защото точно такава ще е политиката ми — Продължителна революция.

— Много добре — аплодира Уил.

— Просто ще продължа революцията, започната преди повече от сто години от пращадото на д-р Робърт, когато дошъл в Пала и помогнал на моя пра-пра-пра-дядо да започне първите реформи. Двамата са създали някои прекрасни неща. Е, не всички — направи уговорка той; и с абсурдната тържественост на ученик, който играе Полоний в представление на „Хамлет“ за края на срока, поклати къдравата си глава в знак на сериозно, критично неодобрение. — Но поне са *направили* нещо. Докато в наши дни ни управлява група лениви консерватори. Консервативно примитивни — няма пръста си да мръднат да внесат съвременни подобрения. И консервативно радикални — отказват да променят която и да е от старите лоши революционни идеи, които трябва да се променят. Не биха реформирали реформите. А, уверявам ви, някои от онези тъй наречени реформи са абсолютно отвратителни.

— Което, предполагам, означава, че имат нещо общо със секса?

Муруган кимна и извърна лицето си. За своя изненада Уил видя, че той се изчервява.

— Ще ми дадете ли пример? — помоли той.

Но Муруган не можеше да се реши да е по-конкретен.

— Попитайте д-р Робърт — каза той, — попитайте Виджая. *Те* мислят, че тези неща са просто прекрасни. Всъщност всички го мислят. Това е една от причините никой да не желае промяна. Искат им се всичко да си продължава по старому, по същия отвратителен начин, докато свят светува.

— Докато свят светува — закачливо повтори плътен контраалт.

— Майко! — Муруган скочи на крака.

Уил се обърна и на прага видя едра, пищна жена, увита (твърде нелепо, помисли си той; такова лице и телосложение обичайно вървяха с мораво и пурпурно и електрическо синьо) в облаци от бял муселин. Стоеше и умишлено се усмихваше мистериозно, месестата кафява ръка бе вдигната, а отрупаната с бужита китка

облегната на страничната каса на вратата в поза на велика актриса, на всепризната *дива*, която за пръв път излиза на сцената и се е спряла да обере овациите на обожателите си от другата страна на рампата. На заден план, търпеливо чакащ реда си, стоеше висок мъж в гълъбовосив костюм от дакрон, когото Муруган, взирайки се зад масивното и почти изпълващо прага възплъщение на майчинството, поздрави като мистър Баху.

Все още в очакване, мистър Баху се поклони безмълвно.

Муруган отново се обърна към майка си.

— Да не би да вървя *пеш* дотук? — попита я. Тонът му изразяваше скептичност и пълна с обожание загриженост. Да дойде пеш — колко немислимо! Но какво геройство, ако наистина *беше* дошла пеш! — През целия път ли?

— През целия път, бебчето ми — отвърна като ехо, нежно закачливо. Свали ръката си, плъзна я по слабичкото тяло на момчето, притисна го между внушителната си гърд и сякаш го погълна в морето от текстил, после отново го пусна. — Имах един от моите Импулси. — Уил забеляза, че по някакъв свойствен начин тя те караше в действителност да *чуеш* главните букви в началото на думите, върху които искаше да акцентира. — Малкият ми Глас каза: „Иди и виж този Чужденец в къщата на д-р Робърт. Тръгвай!” „Сега ли? — *nonimaх* аз. — *Malgré la chaleur?*”¹ Това изважда Малкия ми Глас от търпение. „Жено — казва ми, — дръж си глупавия език зад зъбите и прави, каквото ти казвам.” И ето ме тук, мистър Фарнаби. — Тя се приближи към него с протегнатата ръка и с мощна аура на масло от сандалово дърво.

Уил се поклони над дебелиите, отрупани с бижута пръсти и смотолевни нещо, завършващо с „Ваше Височество”...

— Баху! — извика тя, като използва кралската привилегия да не украсява с титли фамилиното име.

В отговор на дълго чаканото включване, актьорът в поддържаща роля се появи и бе представен като Негово Превъзходителство Абдул Баху, посланикът на Ренданг:

— Абдул Пиер Баху — *car sa mère est parisienne*². Но е научил английски в Ню Йорк.

Изглеждаше като Савонарола, помисли си Уил, докато се здрависваха, но Савонарола с монокъл и шивач от „Савил роу”.

— Баху — каза Рани — е мозъчният тръст на полковник Дайпа.

¹ Въпреки жегата (фр.) – Б.пр.

² Защото майка му е парижанка (фр.) — Б.пр.

— Ваше Височество, ако ми позволите да се изкажа, е твърде любезна спрямо мен и твърде недостатъчно към полковника.

Думите и маниерът му бяха така изтънчени, че звучаха иронично, като пародия на почитта и самоунижението.

— Мозъците — продължи той — са си, където им е мястото, в главата. Колкото до мен, аз съм просто част от симпатичната нервна система на Ренданг.

— Et combien sympathique!¹ — каза Рани. — Измежду останалите неща, мистър Фарнаби, Баху е Последният от Аристократите. Трябва да видите дома му в провинцията! Като в „Хиляда и една нощ“! Плясваш с ръце — и на мига шестима слуги се появяват на твоите заповеди. Имаш рожден ден — и в градината закипява *fête nocturne*². Музика, храна, танцьорки; двеста прислужници държат факли. Животът на Харун ал Рашид, но с модерен водопровод.

— Звучи наистина възхитително — каза Уил и си спомни селата, през които бе минал в белия мерcedes на полковник Дайпа, плетените колиби, боклукът, децата с възпалени очи, кучетата, останали само кожа и кости, приведените на две жени под тежките си товари.

— А какъв вкус — продължи Рани, — какъв добре съхранен ум и благодарение на всичко това (тя понижи глас), какво дълбоко и неизменно Чувство за Божественото!

Мистър Баху склони глава и последва мълчние.

Междувременно Муруган бе придърпал един стол. Без много-много да поглежда назад, с кралска увереност, че е в реда на нещата някой винаги да е на разположение да я пази от злополуки и накърнено достойнство, Рани седна, величествено натъртвайки всичките си сто килограма.

— Надявам се не мислите, че се натрапвам с посещението си — обърна се към Уил. Той я увери, че няма такова нещо; но тя продължи с извиненията... — Бих предупредила, бих поискала позволения ви. Но Малкият ми Глас казва: „Не, трябва да отидеш сега.“ Защо? Не мога да кажа. Но без съмнение ще разберем, когато му дойде времето. — Погледна го с големите си изпъкнали очи и го загадъчно му се усмихна. — А сега, преди всичко, *как сте*, скъпи мистър Фарнаби?

— Както виждате, мадам, намирам се в много добра форма.

¹ Колко симпатична само! (фр.) — б.пр.

² Нощен празник (фр.) – Б.пр.

— Наистина ли? — изпъкналите очи заразглеждаха лицето му толкова вторачено, че се почувства неловко. — Струвате ми се от онези геройски деликатни мъже, които биха уверили в това приятелите си дори на смъртното си ложе.

— Много ме ласкаете — отвърна той. — Но по някаква случайност съм в добра форма. Наистина невероятно предвид обстоятелствата — направо е чудо!

— Чудо — каза Рани — бе именно думата, която използвах, когато чух за спасяването ви. *Било е чудо.*

— “По една щастлива случайност — Уил отново цитира „Йерихон”¹ — Провидението бе на моя страна.”

Мистър Баху се засмя; но забелязва, че Рани очевидно не бе схванала смисъла, и промени решението си, като ловко обърна веселия звук в шумно изкашляне.

— Колко вярно! — каза Рани и плътният ѝ контралт трепетно завибрира. — Провидението е *винаги* на наша страна. — А когато Уил повдигна въпросително вежди, обясни: — Имам предвид, в очите на тези, които Наистина Разбират. — (Главно Н, главно Р) — И това е така, дори когато изглежда, че всички обстоятелства са се наговорили срещу нас — *même dans le désastre*². Вие, естествено, разбирате френски, нали, мистър Фарнаби? — Уил кимна. — Често ми идва по-лесно да говоря на френски отколкото на собствения ми роден ми език или на английски или паланезийски. След толкова години в Швейцария — обясни тя, — първо в училище. И после отново, когато здравето на бедното ми бебче бе толкова крехко — тя потупа Муруган по голото рамо — и трябваше да отидем да живеем в планината. Което илюстрира казаното от мен — че Провидението е винаги на наша страна. Когато ми съобщиха, че малкото ми момченце е на крачка от белодробна туберкулоза, забравих всичко, което някога бях учила. Бях полудяла от страх и мъка, негодувах срещу Бог, че е позволил това да се случи. Какво Пълно Невежество! Бебчето ми се оправи, а онези години сред Вечните Снегове бяха най-щастливите в живота ни, не е ли така, скъпи?

— Най-щастливите ни — съгласи се момчето, звучейки почти напълно искрено.

Рани триумфиращо се усмихна, нацупи пълните си червени устни и с леко примлясване отново ги отвори да му изпрати въздушна целувка.

— Ето че виждате, скъпи мой Фарнаби — продължи тя, — нали виждате? Наистина е видно само по себе си. Нищо не се случва Случайно. Има Велик План и в

¹ Роман на английския писател и философ Самюел Бътлър — Б.пр.

² Дори в бедствието (фр.) — Б.пр.

рамките на Великия План безброй много малки планчета. По един малък план за всеки един от нас.

— Именно — любезно отвърна Уил, — именно.

— Беше време — продължи Рани, — когато го знаех само с интелекта си. Сега го знам със сърцето си. Наистина — за момент направи пауза да се приготви да изрече мистичната главна буква — Разбирам.

”Страшен медиум” — Уил си спомни какво бе казал Джо Алдехайд за нея. А такъв пожизнен посетител на сеанси би следвало да знае със сигурност.

— Да разбирам ли, мадам — каза той, — че сте медиум по природа?

— По рождение — призна тя. — Но също така и преди всичко, чрез обучение. Няма нужда да споменавам, че Обучението е Нещо Друго.

— Нещо друго ли?

— В живота на Духа. Когато човек върви по Пътеката, всички *сидхи*, всички спиритически дарби и чудодейни сили се развиват спонтанно.

— Наистина ли?

— Майка ми — гордо го увери Муруган — може да прави най-фантастични неща.

— *N'exagérons pas, chéri!*

— Но това е самата истина — настоя Муруган.

— Истина — вмъкна посланикът, — която мога да потвърдя. И потвърждавам с известна неохота — добави той, усмихвайки се за своя сметка. — Като вечен скептик по отношение на тези неща, не обичам да виждам как невъзможното се случва. Но за жалост честността ми е слабост. И когато невъзможното наистина се случи, пред очите ми, съм принуден *malgré moi* да свидетелствам в негова полза. Нейно Височество *наистина* върши *най-фантастични* неща.

— Е, щом предпочитате да го наречете така — каза Рани, сияеща от удоволствие. — Но никога не забравяйте, Баху, никога не забравяйте. Чудесата нямат абсолютно никакво значение. Важно е Другото Нещо — Нещото, до което стига човек в края на Пътеката.

— След Четвъртото Посвещаване — уточни Муруган. — Майка ми...

— Скъпи! — Рани бе вдигнала пръст към устните си. — Това са неща, за които човек не говори.

— Съжалявам — каза момчето. Последва дълга и многозначителна тишина.

¹ Фр. — Да не преувеличаваме, скъпи.

Рани затвори очи, мистър Баху почтително направи същото, като остави монокъла си да падне и се превърна в Савонарола по време на тиха молитва. Какво се случваше зад тази строга, почти мършава маска от самообладание? Уил гледаше и се чудеше.

— Мога ли да попитам — каза той най-накрая, — как се случи така, че да откриете Пътеката, мадам?

За секунда-две Рани не отговори нищо, просто си седеше със затворени очи и се усмихваше с мистериозно блажената си усмивка като на Буда.

— Провидението ми я показва – отговори най-накрая.

— Разбира се, разбира се. Но трябва да е имало някаква случка, някое място, някакъв човешки инструмент.

— Ще ви кажа. – Клепачите ѝ запърхаха и се разтвориха и той отново усети върху себе си сияещия непоколебим блясък на тези нейни изпъкнали очи.

Мястото било Лозана; времето – първата година от обучението ѝ в Швейцария; избраният инструмент – скъпата малка мадам Бюло. Скъпата малка мадам Бюло била съпругата на скъпия стар професор Бюло, а старият професор Бюло бил човекът, на чиито грижи – след внимателно проучване и грижовно обмисляне – баща ѝ, покойният султан на Ренданг, я поверил. Професорът бил на шейсет и седем, преподавал геология и бил толкова строг протестант, че ако не пиел по чаша бордо на вечеря, не си казвал молитвите два пъти дневно и не бил моногамен, можел спокойно да мине за мюсюлманин. Под такова попечителство една принцеса на Ренданг трябвало да бъде стимулирана интелектуално, като в същото време моралът и доктрината ѝ останат непокътнати. Но султанът не бил включил в сметките си съпругата на професора. Мадам Бюло била само на четиридесет, закръглена, сантиментална, кипяща от ентузиазъм и макар официално да изповядвала протестантските убеждения на съпруга си, била новопокръстен и страстен до крайност теософ. В една стая на покрива на високата къща близо до „Плас дьо ла Ропон“ имала свой малък Параклис, където, винаги щом намерела време, тайно се оттегляла да прави дихателни упражнения, да тренира концентрацията си и да издига Кундалини. Изморителни дисциплини! Но наградата била транседентално велика. В малките часове на една гореща лятна нощ, докато скъпият стар професор Бюло си лежал и ритмично похърквал два етажа по-надолу, тя усетила Присъствие: Учителят Кутхуми бил с нея.

Рани направи внушителна пауза.

— Невероятно – каза мистър Баху.

— Да, невероятно – покорно повтори Уил.

Рани продължи разказа си.

Неудържимо щастлива, мадам Бюло не могла да го запази в тайна. Мистериозно подмятала това-онова, после подмятанията преминали в убеждаване, а убеждаването – в покана в нейния Параклис и разбира се, в обучение. Съвсем скоро Кутхуми станал по-благоразположен към ученичката отколкото към учителката.

— И от тогава до ден-днешен – завърши тя, – Учителят ми помага да Вървя Напред.

Да вървя напред към какво, запита се Уил. Само Кутхуми знаеше. Но към каквото и да бе вървяла, на него не му харесваше. Това широко, натруфено лице имаше изражение, което той намираше особено безвкусно – изражение на доминиращо спокойствие, на непокътнато и непоклатимо себеуважение. По някакъв любопитен начин тя му напомняше на Джо Алдехайд. Джо бе от онези щастливи магнати, които не чувстваха угризения, а се наслаждаваха без задръжки на парите си и на това, което те можеха да купят — като влияние и власт. А тук, макар и облечен в златен брокат, мистичен и прекрасен, стоеше още един екземпляр от породата на Джо Алдехайд: магнат в женски род, който бе завладял пазара, но не на соя или мед, а на Чистата Духовност и на Извисените Учители, и сега щастливо потриваше ръце от подвига си.

— Ето един пример за това, което Той е направил за мен – продължи Рани. – Преди осем години, на двадесет и трети ноември 1953-а, за да бъдем точни, Учителят ми се яви по време на сутрешната ми Медитация. Яви се Лично, Величествено. „Ще бъде предприет голям. свещен Поход – каза Той. – Световно Движение, което да спаси Човечеството от саморазрушение. А ти, дете мое, си Избраният Инструмент.“ „Аз ли? Какво световно движение? Но това е абсурдно – рекох. – Никога през живота си не съм изнасяла реч. Никога не съм писала и дума за публикация. Никога не съм била лидер или организатор.“ „Въпреки всичко – каза Той (и ме дари с една от онези негови неописуемо красиви усмивки), — въпреки всичко точно ти ще предприемеш този Поход – Световен Поход на Духа. Ще ти се присмиват, ще те наричат глупачка, чудата жена, фанатичка. Кучетата си лаят, Керванът си върви. От мънички, смехотворни първи стъпки Походът на Духа е предопределен да се превърне в Могъща Сила. Сила за Добро, сила, която в крайна сметка ще Спаси Света.“ И с тези думи Той ме остави. Остави ме смаяна, объркана, изплашена до лудост. Но нищо не можех да направя; трябваше да се подчиня. И се подчиних. И какво стана? Изнасях речи и Той ме дари с Красноречие. Приех товара на лидерството и понеже Той невидимо вървеше до мен, хората ме последваха. Молех за помощ и парите заваляха. И ето ме тук сега. — Дебелите ѝ ръце показаха с жест колко е незначителка и мистериозно се усмихна.

Бедният малък инструмент, сякаш казваше жестът ѝ, *но той не принадлежи на мен, а на Учителя, на Кутхуми*. — И ето ме тук — повтори тя.

— Слава на Бога, ето ви тук — предано повтори мистър Баху.

След приемливо дълга пауза Уил попита Рани дали винаги е спазвала практиките, на които провидението я бе научило в параклиса на мадам Бюло.

— Винаги — отвърна тя. — Медитацията за мен стана не по-малко необходима от храната.

— А не беше ли това твърде трудно, след като се омъжихте? Имам предвид, преди отново да се върнете в Швейцария. Трябва да е имало толкова много изморителни официални задължения.

— Да не говорим за *неофициалните* — каза Рани с тон, който предполагаше цели томове негативни коментари относно характера, *weltanschauung*¹ и сексуалните навици на покойния ѝ съпруг. Тя отвори устни, за да обясни подробности, после ги затвори и погледна Муруган. — Скъпи! — извика го тя.

Муруган бе погълнат в заглаждане на ноктите на лявата си ръка, търкайки ги в дланта на дясната, и виновно се сепна.

— Да, майко?

Без да обръща внимание на ноктите и факта, че не я бе слушал, Рани съблазнително му се усмихна.

— Бъди ангелче — каза му тя — и иди да докараш колата. Малкият ми Глас не каза, че трябва да *вървя* и навръщане до вилата. Само няколкостотин метра са — обясни на Уил. — Но в тази горещина, а и на моята възраст...

Думите ѝ приканваха към ласкателно отричане на казаното. Но ако бе твърде горещо за ходене пеш, помисли си Уил, беше твърде горещо и да вложиш огромното количество енергия, нужно за убедително демонстриране на фалшива искреност. За щастие имаха на разположение професионален дипломат, обигран ласкател, който да компенсира липсата на шлифовка у журналиста. Мистър Баху гръмко и малко прибързано се изсмя, а после се извини за изблика си.

— Но наистина беше *много* смешно! „На моята възраст“ — повтори той и отново се засмя. — Муруган дори няма осемнайсет, а по една случайност знам колко млада, наистина *много* млада, е била Принцесата на Ренданг, когато се е омъжила за Раджата на Пала.

Междувременно Муруган покорно се бе изправил и целуваше ръка майка си.

¹ От немски – мироглед, философия – Б.пр.

— Сега можем да говорим по-свободно — каза Рани, когато той вече бе излязъл от стаята. И свободно — с лице, с интонация, с изпъкнали очи, с цялото си потрепващо от дълбоко неодобрение тяло — започна да ругае.

*De mortuis...*¹ Не би казала нищо за съпруга си, освен че, в почти всяко отношение, бил типичен паланезиец, истински представител на родината си. Защото тъжната истина била, че гладката, сияеща кожа на Пала прикривала най-ужасните гнилости.

— Само като си помисля какво се опитаха да направят с Бебчето ми преди две години, когато бях на околосветската си обиколка за Похода на Духа. — Гривните ѝ се раздрънчаха, щом повдигна ръцете си в ужас. — За мен беше агония да бъда разделена от него толкова дълго; но Учителят ме бе изпратил на Мисия, а Малкият ми Глас каза, че няма да е правилно да взема Бебчето с мен. Толкова дълго бе живял в чужбина. За него бе крайно време да опознае страната, която ще управлява. Затова реших да го оставя тук. Личният съвет на владетеля назначи попечителски комитет. Две жени с подрастващи момчета и двама мъже, единият от които, съжалявам да го кажа (по-скоро тъжно отколкото гневно), беше доктор Робърт Макфейл. Разказано по-накратко, едва бях заминала от страната и тези опасни попечители, на които бях поверила Бебчето си, моя Единствен Син, се заловили методично на работа — *методично*, мистър Фарнаби, да подкопаят моето влияние. Опитали се да разрушат цялата база от Морални и Духовни Ценности, която толкова усърдно бях градила през годините.

Някак злонамерено (защото, разбира се, знаеше за какво говори тази жена), Уил изрази удивлението си. *Цялата* база от морални и духовни ценности? При все, че нямаше по-мил човек от доктор Робърт и останалите, дори добрите самаряни не са били така чисто и просто и действително великодушни.

— Не отричам добрината им — каза Рани. — Но все пак добрината не е единствената ценност.

— Разбира се, че не е — съгласи се Уил и избори всички качества, които у Рани толкова крещящо липсваха. — Важна е и искреността. Да не говорим за верността, скромността, себеотрицанието...

— Забравяте Чистотата — прекъсна го остро Рани. — Чистотата е основополагаща, Чистотата е *sine qua non*².

— Но разбирам, че тук, в Пала, не мислят така.

¹ За мъртвите (лат.) – Б.пр.

² Задължително условие (лат.) – Б.пр.

— Определено не мислят — отвърна Рани. И продължи с разказа си как бедното й Бебче нарочно било излагано на нечистоти, дори активно го насърчавали да се включва в тях с едно от онези рано съзрели момичета с безразборни връзки, каквито в Пала имало твърде много. А когато разбрали, че той не е от момчетата, които ще прелъстят момиче (понеже бил възпитан да възприема Жената като изначално Свещена), накарали момичето да направи всичко по силите си да прелъсти *него*.

Дали бе успяла, замисли се Уил? Или Антиной вече бе превърнат в нехаресващо момичета момче благодарение на малки приятелчета на неговата възраст, или пък — би било дори по-ефикасно — от някой по-възрастен, по-опитен и авторитетен педераст, някой швейцарски предшественик на полковник Дайпа?

— Но това не бе най-лошото — Рани сниши гласа си до изпълнен с ужас шепот. — Една от майките в попечителския комитет — една от онези *майки*, напомням ви — го посъветвала да взима уроци.

— Уроци по какво?

— По онова, което те евфимистично наричат Любов. — Тя сбръчка носа си, като че бе подушила отворена септична яма. — Уроци, моля ви се — и тук отвращението се надигна в негодувание — от някаква По-възрастна Жена.

— Господи! — извика посланикът.

— Господи! — покорно повтори като ехо Уил. Тези по-възрастни жени, прозря той, бяха много по-опасни съперници в очите на Рани от най-преждевременно развитото и разхайтено момиче. Една зряла любовна инструкторка би била майка съперница, наслаждаваща се на чудовищно несправедливото предимство, че не я спират границите на кръвосмешението.

— Те преподават... — Рани се поколеба. — Преподават Специални техники.

— Какви са тия техники? — попита Уил.

Но тя така и не се реши да навлезе в отблъскващите подробности. Така или иначе, не беше нужно. Понеже Муруган (Слава на Бога!) бе отказал да ги слуша. Уроци по аморалност от възрастна жена, която можела да му бъде майка — самата идея за това го била отвратила. И нищо чудно. Той бил възпитан да почита Идеала на Чистотата. „*Брахмачария*, ако знаете какво означава.”

— Напълно — каза Уил.

— И това е още една причина болестта му да е една скрита зад маска благословия, наистина Пратена от Бога. Не мисля, че бих *могла* да го възпитам по този начин в Пала.

Тук имаше толкова лоши влияния. Сили, работещи срещу Чистотата, срещу Семейството, дори срещу Майчината Любов.

Уил наостри уши.

— И майките ли ги реформираха?

Тя кимна.

— Не можете да си представите колко далеч са стигнали нещата тук. Но Кутхуми знаеше на какви опасности ще се натъкнем в Пала. И какво става? Бебчето ми се разболява и лекарите ни нареждат да отидем в Швейцария. Далеч от пътя на Злото.

— Как така Кутхуми ви пусна да заминете на своя Поход? Не предрече ли какво ще се случи с Муруган веднага, щом ви видят гърба?

— Предрече всичко — каза Рани. — Изкушенията, съпротивата, масираната атака от страна на всички Сили на Злото и после, съвсем в последния момент, Спасението. Дълго време — обясни Рани — Муруган не ми каза какво се случва. Но след три месеца атаките на Силите на Злото му дойдоха твърде много. Намекваше разни неща; но аз бях прекалено заета с делата на Учителя си, за да го доловя. Най-накрая ми написа писмо, в което описа буквално всичко, в детайли. Отмених последните си четири лекции в Бразилия и долетях вкъщи толкова бързо, колкото можеха да ме доведат самолетите. След седмица се върнахме в Швейцария. Само аз и Бебчето му, сами с Учителя.

Тя затвори очи и по лицето ѝ се разля злорад екстаз. Уил извърна поглед от отвращение. Дали някога, поне за миг, тази самоканонизирала се спасителка на света, тази здраво стискаща и задушаваща майка се бе виждала през очите на другите? Имаше ли представа какво бе направила, какво продължаваше да прави с бедното си, глупаво, малчо синче? На първия въпрос отговорът със сигурност бе „не”. По втория човек само можеше да гадае. Може би тя искрено не проумяваше в какво бе превърнала момчето. Но, от друга страна, вероятно *знаеше*. Знаеше и предпочиташе случващото се с полковника пред онова, което би се станало, ако обучението на момчето бе в ръцете на някоя жена. Жената можеше да я измести; полковникът не би и тя го знеше.

— Муруган ми каза, че възнамерява да реформира тези тъй наречени реформи.

— Мога само да се моля — отговори Рани с тон, който напомни на Уил за неговия дядо, архидяконът, — че ще му бъдат дадени Силата и Мъдростта да го направи.

— А какво мислите за другите му проекти? — запита Уил. — Петрол? Индустрия? Армия?

— Икономиката и политиката не са силната ми страна — отвърна тя през лек смях, който имаше за цел да му припомни, че говори с Човек, приел Четвъртото Посвещение. — Попитайте Баху какво мисли.

— Нямам право да излагам мнението си — каза посланикът. — Аз съм външен човек, представител на чужда сила.

— Не дотам чужда — каза Рани.

— Не във вашите очи, мадам. И не, както много добре ви е известно, в моите собствени. Но в очите на паланезийското правителство — да. Напълно чужда.

— Но това — каза Уил — не ви спира да имате мнение. Само ви възпира да приемете местните ортодоксални схващания. А по една случайност — добави той, — не съм тук в професионалното си качество. Не ви интервюирам, г-н Посланик. Всичко това е строго неофициално.

— В такъв случай, строго неофициално и в строго лично качество, а не като официално лице, вярвам, че нашият млад приятел е напълно прав.

— Което означава, разбира се, че вярвате, че политиката на паланезийското правителство е напълно погрешна.

— Напълно погрешна, да — каза мистър Баху и върху кокалестата, съпричастна маска на Савонарола доволно затрептя волтерската му усмивка, — абсолютно погрешна, понеже е прекалено правилна.

— Правилна ли? — запротестира Рани. — Правилна?

— Абсолютно правилна — обясни той, — защото е така замислена, че да направи всеки мъж, жена и дете на този очарователен остров толкова свободен и щастлив, колкото е възможно.

— Но с Фалшиво Щастие — извика Рани, — със свободата на Низката Същност.

— Прекланям се — каза посланикът и надлежно се поклони — пред висшето прозрение на Ваше Височество. Но при все това, низко или висше, истинско или фалшиво, щастието си е щастие, а свободата е най-сладкото нещо. А няма съмнение, че въведените от най-ранните Реформатори политики, развити през годините, са възхитително добре адаптирани да постигнат тези две цели.

— Но вие чувствате — каза Уил, — че тези цели са нежелателни, така ли?

— Тъкмо обратното, всеки ги желае. Само че, за нещастие, те са лишени от контекст, станали са напълно неуместни в настоящата ситуация в света като цяло и в частност в Пала.

— Сега по-неуместни ли са от времето, когато Реформатори са започнали да работят за щастието и свободата?

Посланикът кимна.

— В онези дни Пала все още въобще не е присъствала на картите. Идеята да бъде превърната в оазис на свободата и щастието имала смисъл. Докато съществува откъснато от останалия свят, идеалното общество е осъществимо. Пала е била напълно жизнеспособна, бих казал, до 1905-а. Тогава, за по малко от едно поколение, светът изцяло се променил. Филми, коли, самолети, радио. Масовото производство, масовите кръвопролития, масовата комуникация и преди всичко обикновената маса — все повече и повече хора във все по-големи гета или предградия. До 1930-а всеки човек с ясна визия би разбрал, че за три-четвърти от човешката раса свободата и щастието са почти немислими. Днес, тридесет години по-късно, те са напълно немислими. А междуременно външният свят обгражда този малък остров на свободата и щастието. Обгражда го категорично и непреклонно, идвайки все по-близо и по-близо. Осъществимият някога идеал е вече неосъществим.

— Значи Пала ще трябва да бъде променена, това ли е заключението ви?

Мистър Баху кимна.

— Радикално.

— От корена до върха — каза Рани със садистичното задоволство на пророк.

— И то поради две убедителни причини — продължи мистър Баху. — Първо, защото е просто невъзможно Пала да продължи да е различна от останалия свят. И второ, защото не е правилно тя да е различна.

— Значи не е правилно хората да са свободни и щастливи, така ли?

Рани за пореден път пусна някаква вдъхновяваща реплика за фалшивото щастие и грешния тип свобода.

Мистър Баху се изказа почтително по повод прекъсването ѝ и после отново се обърна към Уил.

— Не е правилно — настоя той. — Да парадираш с блаженството си в лицето на масовата бедност — това е чиста *надменност*, това е умишлено оскърбление за останалата част от човечеството. Дори е вид оскърбление към Бога.

— Бога — сладно промърмори Рани, — Бога... — А после, отваряйки отново очи, добави: — Тези хора в Пала не вярват в Бог. Вярват само в Хипнотизма и Пантеизма и Свободната Любов. — Тя натърти думите с възмущение и отвращение.

— Значи сега — каза Уил — предлагате да ги направите нещастни с надеждата, че това ще възстанови вярата им в Бога. Е, и това е възможен начин за покръстване. Може пък да проработи. И вероятно целта ще оправдае средствата. — Той сви рамене. — Но виждам също така — добави той, — че за добро или лошо, и без значение какво мисли народът на Пала по въпроса, това ще се осъществи. Не е нужно човек да е пророк да предскаже, че Муруган ще успее. Той се носи по вълната на бъдещето. А вълната на бъдещето без съмнение е вълната на суровия петрол. Като стана дума за суровост и петрол — добави той, като се обърна към Рани, — разбирам, че познавате моя стар приятел лорд Алдехайд.

— И вие ли познавате лорд Алдехайд?

— И то добре.

— *Ето защо* значи Малкият ми Глас бе така настоятелен! — Затвори отново очи, усмихна се на себе си и бавно поклати глава. — Сега Разбирам. — А после, като смени тона, попита: — Как е този мил човек?

— Кара го все така, в типичния си стил — увери я Уил.

— А какъв рядко срещан стил само! *L'homme au cerf-volant* — така го наричам.

— Човекът с хвърчилото ли? — объркан попита Уил.

— Върши работата си тук — обясни тя, — но държи връвта в ръката си, а на другия край на връвта е хвърчилото, което винаги се опитва да отиде по-високо и по-високо, все По-високо. Дори когато работи, той усеща постоянното Дърпане Отгоре, усеща Духа, който настойчиво тегли плътта. Помислете върху това! Делови човек, велик Капитан на Индустрията и въпреки това, за него Наистина от Значение е единствено Безсмъртието на Душата.

Започна да му просветва. Жената говореше за пристрастеността на Джо Алдехайд към Спиритуализма. Замисли се за онези седмични сеанси при мисис Харботъл, психографът; при мисис Пим, която бе под влияние на индианец от племето киова на име Баубо; при мисис Тюк и нейната носеща се в пространството тръба, през която писклив шепот мълвеше пророчески думи, а секретарката на Джо Алдехайд ги стенографираше: „*Купи австралийски цимент; не се тревожи за спада на „Брекфаст Фудс“; отърви се от четиридесет процента от акциите си в каучук и инвестирай парите в IBM и „Уестингхаус...*”

— Някога казвал ли ви е — попита Уил — за онзи покоен борсов посредник, който винаги знаел какво ще се случи на пазара следващата седмица?

— *Сидхи* — снизходително отвърна Рани, — просто *сидхи*. Какво друго очаквате? Все пак, това е още Начинаещ. И в настоящия му живот бизнесът е неговата *карма*. Бил е предопределен да върши онова, което е вършил, което върши и ще върши. А онова, което ще върши — внушително добави тя и за момент спря и се заслуша с вдигнат пръст и сведена глава, — онова, което ще върши, така ми казва Малкият ми Глас, включва велики и прекрасни дела тук, в Пала.

„Колко възвишен начин да кажеш „Искам да стане точно това. Но не както аз го желая, а както Бог го желае — и какво щастливо съвпадение, че желанията ни съвпадат.“ Уил се изсмя наум, но лицето му не помръдна на милиметър.

— Малкият ви Глас казва ли нещо за Саут-Ийст Ейжа Петролуим — попита той.

Рани отново се заслуша, след това кимна:

— Определено.

— Но, както разбирам, полковник Дайпа не дава дума да се издума за друг освен за „Стандард ъф Калифорния“. Между другото — продължи Уил, — защо е нужно Пала да се притеснява за вкуса на полковника към петролните компании?

— Моето правителство — поде Баку високопарно — мисли от гледна точна на Петгодишен план за междуостровна икономическа координация и сътрудничество.

— Междуостровна координация и сътрудничество означава ли, че на „Стандард“ трябва да му бъде гарантиран монопол?

— Само ако условията на „Стандард“ са по-благоприятни от тези на конкурентите му.

— С други думи — каза Рани, — само ако няма кой да ни плати повече.

— Преди да дойдете — каза й Уил, — обсъждах този въпрос с Муруган. Казах му, че Саут-Ийст Ейжа Петролиум ще даде на Пала, колкото дава „Стандард“ на Ренданг плюс малко отгоре.

— Петнайсет процента отгоре?

— Да кажем десет.

— Да ги направим дванайсет и половина.

Уил я изгледа с възхищение. Спваряше се доста добре за човек, приел Четвъртото Посвещение.

— Джо Алдехайд ще крещи в агония — каза той. — Но в крайна сметка съм убеден, че ще си получите дванайсетте процента и половина.

— Със сигурност ще бъде крайно атрактивно предложение — каза мистър Баху.

— Единственият проблем е, че правителството на Пала няма да го приеме.

— Правителството на Пала — каза Рани — скоро ще смени политиката си.

— Така ли смятате?

— ЗНАМ го — отговори Рани с тон, който даваше ясно да се разбере, че информацията идваше право от устата на Учителя.

— Когато тази смяна в политиката стане факт — попита Уил, — ще помогне ли, ако полковник Дайпа каже някоя добра дума за Саут-Ийст Ейжа Петролиум?

— Несъмнено.

Уил се обърна към мистър Баху:

— Господин посланик, готов ли сте да кажете някоя добра дума пред полковник Дайпа?

С многосрични думи, сякаш правеше обръщение пред пленарно заседание на международна организация, мистър Баху дипломатично отказа да вземе категорична позиция. От една страна, да; но от друга, не. От един ъгъл всичко изглеждало бяло, но от друга — крайно черно.

Уил учтиво слушаше без да продума. Зад маската на Савонарола, зад аристократичния монокул, зад посланическото голословие виждаше и чуваше левантски търговец, търсец комисионната си, дребен чиновник, просещ бакшиш. А колко ли бе обещано на посветената кралска особа за опекунството ѝ над Саут-Ийст Ейжа Петролиум? Нещо твърде щедро, готов бе да се обзаложи. Не за нея, разбира се, не, *не!* За Похода на Духа, няма нужда да се споменава, за великия триумф на Кутхуми.

Мистър Баху бе стигнал до заключителната част от речта си пред международната организация:

— Следователно трябва да бъде ясно — казваше се в нея, — че всяко положително действие от моя страна ще зависи от обстоятелствата, каквито, когато и ако възникнат такива. Достатъчно ясен ли съм?

— Напълно — увери го Уил. — А сега — продължи той с преднамерено цинична прямота — нека обясня собствената си роля в тази работа. *Мен* ме интересуват единствено парите. Две хиляди лири без дори да си мръдна пръста. Година свобода, само за да помогна на Джо Алдехайд да сложи ръка върху Пала.

— Лорд Алдехайд – каза Рани – е забележително щедър.

— Забележително – съгласи се Уил, – предвид колко малко бих могъл да сторя по въпроса. Няма нужда да споменавам, че ще бъде още по-щедър към някого, който би имал по-голям принос.

Последва дълго мълчание. В далечината един ушат скорец монотонно призоваваше към внимание. Внимание към алчността, внимание към лицемерието, внимание към вулгарния цинизъм... На вратата се почука.

— Влез — провикна се Уил. И обръщайки се към мистър Баху, каза: — Да продължим с разговора друг път.

Мистър Баху кимна.

— Заповядай – повтори Уил.

В стаята пъргаво влезе момиче малко под двайсетте, облечено само в синя пола и късо сако без копчета, което оголваше корема ѝ и само от време на време покриваше чифт заоблени като ябълки гърди. Тръпчинки от двете страни на гладкото ѝ кафяво лице правеха още по-въздействаща приятелската ѝ усмивка.

— Аз съм сестра Апу – започна тя. После, щом забеляза посетителите на Уил, се сепна: — О, извинете ме, не знаех... — И направи официален *кникс*¹ пред Рани.

В това време мистър Баху чинно се бе изправил на крака.

— Сестра Апу! — ентузиазирано се провикна. — Моят малък ангел, който ме обгрижваше в болницата в Шивапурам. Каква приятна изненада!

Колкото до момичето, за Уил бе очевидно, че изненадата не бе особено приятна.

— Как сте, мистър Баху? — попита тя, без да се усмихне, и като се обърна бързо с гръб, се зае да оправя дръжките на конопената си чанта.

— Ваше Височество вероятно е забравила — каза мистър Баху, — че миналото лято претърпах операция. От херния — уточни той. — И тази млада дама всяка сутрин идваше да ме измие. Точно в осем и четиридесет и пет. А сега, след като толкова месеци нямаше помен от нея, ето я отново тук.

— Синхронност — каза пророчески Рани. — Всичко е част от Плана.

— Трябва да направя инжекция на мистър Фарнаби — каза младата сестра все още без усмивка, вдигайки поглед от работната си чанта.

— Лекарските нареждания са си лекарски нареждания — извика Рани, преигравайки с ролята на кралска персона, която благоволява да бъде закачливо великодушна. — Да слушаш означава да се подчиняваш. Но къде е моят шофьор?

— Шофьорът ви е тук — чу се познат глас.

На прага стоеше Муруган, красив като видение на Ганимед. На лицето на малката медсестра се появи весело изражение.

¹ Лек дамски поклон.

— Здравей, Муруган... исках да кажа, Ваше Височество. — Тя направи още един бърз поклон, който той можеше да тълкува както си поиска — като знак на уважение или като иронична подигравка.

— О, здравей, Радха — отвърна момчето с тон, който нарочно звучеше подчертано безразлично. Мина покрай нея до мястото, където бе седнала майка му. — Колата — каза й — е пред вратата. Тъй наречената кола, по-скоро. — И със саркастичен смях обясни на Уил: — „Бейби Остин” винтидж от 1954 г. Най-доброто, което това високо цивилизовано общество може да осигури на кралското семейство. Ренданг дава на посланика си „Бентли” — добави горчиво.

— Което ще ме вземе от този адрес след десетина минути — каза мистър Баху, като погледна часовника си. — Моля за позволение Ви да се сбогувам с Вас тук, Ваше Височество.

Рани му подаде ръката си. Той се преви над нея с пиетета на примерен католик, който целува пръстена на някой кардинал; след това се изправи и се обърна към Уил:

— Приемам, може би неоправдано, че мистър Фарнаби ще разреши да остана още малко.

Уил увери посланика, че за него ще е удоволствие.

— И надявам се — обърна се мистър Баху към малката сестра, — няма да има възражения по медицински съображения?

— По медицински — не — отвърна момичето с тон, който намекваше, че съществуваха много състоятелни немедицински възражения.

С помощта на Муруган Рани се надигна от стола си.

— *Au revoir, mon cher* Фарнаби¹ — каза тя и му подаде отрупаната си с бижута ръка. Усмивката й бе изпълнена с една такава ласкавост, която Уил намираще за особено опасна.

— Довиждане, мадам.

Тя се обърна, погали леко бузата на сестрата и отплава от стаята. Муруган я тръгна след нея като лодка, плътно следваща по задължение фрегата с вдигнати платна.

ГЛАВА 6

¹ Довиждане, скъпи мой Фарнаби (фр.) – Б.пр.

— БОЖИЧКО! — избухна младата медсестра, когато вратата благополучно бе затворена зад тях.

— Напълно съм съгласен с теб! — каза Уил.

За миг върху евангелското лице на мистър Баху проблясна Волтерианска светлина.

— Божичко — повтори на свой ред. — Точно това чух от устата на английски ученик, когато зърна за пръв път Великата пирамида. Рани оставя същото впечатление. Монументално. Германците наричат това *eine grosse Seele*¹. – Проблясъкът бе изгаснал, лицето несъмнено бе на Савонарола, а думите, очевидно, бяха като за публикация.

Малката медсестра внезапно избухна в смях.

— Кое е толкова смешно? – попита Уил.

— За миг си представих Великата пирамида, облечена от горе до долу в бял муселин — въздъхна тя. — Доктор Робърт я нарича униформата на мистика.

— Остроумно, много остроумно — каза мистър Баху. — Въпреки това — добави дипломатично — не виждам защо мистиците да не носят униформи, ако им харесва.

Малката медсестра пое дълбоко дъх, изтри сълзите от смеха си и започна да приготвя инжекцията за пациента.

— Знам много добре какво си мислите — каза тя на Уил. — Мислите, че съм прекалено млада за тази работа.

— Определено мисля, че си много млада.

— Вие, хора, влизате в университет на осемнайсет и учите четири години. Ние започваме на шестнайсет и продължаваме образованието си, докато навършим двадесет и четири; половин ден учим, половин работим. Следвам биология и в същото време практикувам тази работа от две години. Така че не съм чак такава глупачка, каквато изглеждам. Всъщност съм доста добра медицинска сестра.

— Твърдение — каза мистър Баху, — което мога несъмнено да потвърдя. Мис Радха не е просто добра медицинска сестра; тя е първокласна сестра.

Но в действително имаше предвид — убеден бе Уил, разглеждайки това лице на много изкушен монах, — че мис Радха имаше първокласно коремче, първокласен пъп и първокласен бюст. Само че собственичката на пъпа, коремчето и бюста явно бе отхвърлила възхищението на Савонарола или при всички положения начина, по който е било поднесено. Изпълнен с надежда, даже преизпълнен с надежда, отблъснатият посланик отвърщаше на атаката.

¹ Голяма душа (нем.) – Б.пр.

Уличната лампа светна и докато иглата се изваряваше, малката сестра Апу премери температурата на пациента си.

— Трийсет и седем и три.

— Това значи ли, че трябва да изчезвам?

— Не и доколкото зависи от него — отговори момичето.

— Тогава останете, моля Ви — каза Уил.

Малката медсестра му постави инжекция с антибиотик, после отсипа от едно шишенце в чантата си и разбърка лъжица зеленикава течност в половин чаша вода.

— Изпийте го.

Имаше вкус на онези билкови буламачи, които манаците на тема здравословно хранене пият вместо чай.

— Какво е това? — попита Уил и му бе отговорено, че е екстракт от планинско растение от семейството на валериана.

— Помага на хората да спрат да се безпокоят — обясни малката сестра, — без да ги успива. Даваме го на възстановяващите се. Полезно е също и при душевноболни.

— А аз от кои съм — възстановяващ се или душевноболен?

— И двете — отговори тя без колебание.

Уил се засмя.

— Така става, като си прося комплименти.

— Не исках да бъда груба — увери го тя. — А само да кажа, че никога не съм срещала човек от отвън, който да не е душевноболен.

— Включително посланика ли?

Тя отвърна на автора на въпроса с въпрос:

— *Вие* как мислите?

Уил прехвърли топката у мистър Баху:

— Вие сте експертът в тази област.

— Разрешете въпроса помежду си — каза малката сестра. — Аз трябва да вървя и да се погрижа за обяда на пациента си.

Мистър Баху я проследи с поглед, докато си тръгваше; после повдигна лявата си вежда, като остави монокъла си да падне, и методично се зае да бърше лещата с носната си кърпа.

— Вие имате едни отклонения — каза на Уил, — а аз — други. Един шизоид (не сте ли такъв?) и от другата страна на света, един параноик. И двамата жертви на чумата на

двайцесети век. Но този път не на Черната смърт, а на Сивия живот. Някога интересувала ли ви е властта? — попита той след кратко мълчание.

— Никога — Уил категорично поклати глава. — Човек не може да има власт без да поеме отговорност.

— А ужасът от поемане на отговорност при вас надделява над удоволствието да командвате хората, така ли?

— Умножено хилядократно.

— И никога не ви е изкушавало?

— Никога. — После, след кратка пауза, добави с друг тон: — Нека поговорим по работа.

— По работа — повтори мистър Баху. — Кажете ми нещо за лорд Алдехайд.

— Ами, както каза Рани, той е забележително щедър.

— Не ме интересуват добродетелите му, само интелигентността му. Колко е умен?

— Достатъчно умен да знае, че никой не прави нищо даром.

— Добре — каза мистър Баху. — Тогава му предайте от мое име, че за ефективно съдействие от експерти на стратегически позиции трябва да е готов да похарчи поне десетократно на това, което ще плати на вас.

— Ще му пиша за тази цел.

— И го направете още днес — посъветва го Баху. — Самолетът излита от Шивапурам утре вечер и после цяла седмица няма да има изходяща поща.

— Благодаря, че ме осведомихте — каза Уил. — А сега, след като Нейно Височество и шокиращата се госпожица си тръгнаха, да минем на следващото изкушение. Какво ще кажете по въпроса със секса?

С жест на човек, който се опитва да разкара рояк нахални насекоми, мистър Баху размахна с кафявата си кокалеста ръка напред-назад пред лицето си.

— Просто развлечение, това е. Дразнещо, унизително досадно нещо. Но един интелигентен човек винаги може да се справи с това.

— Колко е трудно само — каза Уил — да разбереш чуждите пороци!

— Прав сте. Всеки трябва да се придържа към лудостта, с която Бог е преценил да го прокълне. *Pecca fortiter*¹ — така съветваше Лутер. Но се старайте да извършвате собствените си грехове, а не нечии други. И преди всичко, не правете онова, което правят хората на този остров. Не се опитвайте да се държите, като че сте изначално

¹ Греша смело; без страх (лат.) – Б.пр.

нормални и добри по природа. Всички ние сме побъркани грешници, плаващи в една и съща световна лодка. А лодката непрекъснато потъва.

— Въпреки това нито една мишка няма право да я напусне. Това ли искате да кажете?

— Понякога някои опитват. Но никога не стигат далеч. Историята и другите мишки винаги ще се погрижат онези да се удавят с останалите. Точно затова Пала няма и капка шанс.

Малката медсестра влезе отново в стаята с поднос в ръце.

— Будистка храна — обясни тя, докато връзваше кърпа за хранене около врата на Уил.

— Всичко освен рибата. Но сме приели, че рибите са зеленчуци по смисъла на закона.

Уил се зае с храната.

— Като изключим Рани, Муруган и нас двамата тук — попита той, като преглъщаше първата хапка, — колко хора от отвън си срещала?

— Ами... имаше една група американски лекари — отговори тя. — Дойдоха в Шивапурам миналата година, докато работех в Централната болница.

— Какво правеха там?

— Искаха да разберат защо имаше толкова нисък процент неврози и сърдечносъдови заболявания. Какви доктори само! — поклати глава. — Да ви кажа, мистър Фарбани, наистина косата ми настръхваше от тях — косите на всички в болницата настръхваха.

— Значи мислиш, че нашата медицината е твърде примитивна?

— Думата не е правилна. Не е примитивна. Тя е петдесет процента страхотна и петдесет процента несъществуваща. Чудесни антибиотици, но никакви методи за укрепване на организма, така че да не са нужни антибиотици. Фантастични операции, но като опре до обучение как да се живее, та да не се налага да се реже — абсолютно нищо. И това се отнася за всичко. Шест плюс за кърпенето, когато човек започне да се разпада, и три минус за поддръжка на здравето. Като изключим канализацията и синтетичните витамини, изглежда не предприемате нищо за превенция. И въпреки това имате поговорка: превенцията е по-добра от лечението.

— Но лечението е далеч по-драматично от превенцията — каза Уил. — А и е доста по-доходоносно за лекарите.

— За вашите лекари може би — отговори малката сестра. — Но не и за нашите. На нашите им се плаща, за да запазят хората здрави.

— И как става това?

— Ето това се питаме през последните сто години и сме открили много отговори. Химически, психологически, за това какво ядем, как правим любов, какво виждаме и чуваме, как се чувстваме такива, каквито сме в този конкретен свят.

— И кои са най-добрите отговори?

— Никой не е най-добър сам по себе си.

— Значи няма панацея.

— Как би могло да има? — и цитира едно малко стихче, което всяка медицинска сестра трябва да научи наизуст още на първия си учебен ден:

*“Аз” съм тълпа, подчинена на толкова закони,
колкото са членовете ми. Химично замърсени
са всички „мои” организми. Няма един лек за онова,
за което и причината не е една.*

Така че, независимо дали говорим за превенция или за лечение, ние атакуваме едновременно на всички фронтове. На *всички* — натърти тя, — от хранителния режим до самовнушението, от отрицателните йони до медитацията.

— Много разумно от ваша страна — изкоментира Уил.

— Може би е даже *прекалено* разумно — намеси се мистър Баху. — Някога опитвали ли сте се да влеете здрав разум на някой маниак? — Уил поклати глава. — Аз опитах веднъж. — Отметна побеляващата си къдрица, която се спускаше под ъгъл върху челото му. Точно под линията на косата изпъкна грапав белег, който странно се белееше върху тъмната му кожа. — За мой късмет бутилката, с която ме халоса, беше от много тънко стъкло. — Поглади вълнистата си коса и се обърна към сестрата. — Никога не забравяйте, мис Радха: нищо не действа на безумците по-влудяващо от разума. Пала е малък остров, обграден отвсякъде от два милиарда и деветстотин милиона душевноболни. Така че внимавайте с прекаленото си благоразумие. В държавата на лудите хармоничната личност не става крал. — Лицето на мистър Баху определено ликуваше по волтериански. — Нея я линчуват.

Уил се засмя от куртоазия, а после пак попита малката сестра:

— Тук нямате ли кандидати за лудницата?

— Има колкото и при вас, искам да кажа — в същата пропорция спрямо населението. Поне това показват данните.

— Ето че няма значение дали ще живееш в разумен свят.

— Не и за хората с онзи тип телесна химия, която ги превръща в психично болни. Те са уязвими по рождение. Някои дребни и едва забележими за останалите неприятности са в състояние да ги сринат. Тъкмо започваме да откриваме кое ги прави така крехки. Започваме да се учим да ги разпознаваме преди срива. А щом веднъж ги разпознаем, можем да работим за увеличаване на устойчивостта им. Отново идваме до превенцията и разбира се, до едновременната работа по всички фронтове.

— Изглежда има значение дали си роден в един разумен свят дори ако си предопределен за психопат.

— За невротичите тази разлика е вече факт. При вас от невроза страда един на петима или дори на четирима. При нас е един от двадесет. Човекът с нервно разстройство получава лечение по всички фронтове, а деветнайсетте без невроза са били предпазени по всички фронтове. Кое то отново ме връща към американските лекари. Трима от тях бяха психиатри, а един от тези трима не спираше да пуши пури и имаше германски акцент. Бяха го избрали да ни изнесе лекция. Каква лекция само! — малката медсестра се хвана за главата. — Никога не бях чувала подобно нещо!

— И за какво беше лекцията?

— За начините им на лечение на хора с невротични симптоми. Просто не вярвахме на ушите си! *Никога* не атакуват по всички фронтове, а само половината от един-единствен фронт. Що се отнася до тях, физическите фронтове не съществуват. Като изключим устата и ануса, пациентът им все едно е лишен от тяло. Не е организъм, не е роден с някаква физика или темперамент. Има само двата края на храносмилателния тракт, семейство и психика. И каква е тая психика? Очевидно не цялото му съзнание или съзнанието такова, каквото е. Как така не вземат предвид анатомията или биохимията или физиологията на човека? Разумът, отделен от тялото — само този фронт атакуват. И дори не по целия фронт. Мъжът с пурата постоянно говореше за подсъзнанието. Но те обръщат внимание само на отрицателното в това подсъзнание, на боклука, който хората опитват да изхвърлят, като го погребват с мазето. И нито думичка за позитивното подсъзнание. Никакъв опит да се помогне на пациента да се отвори за силата на живота или за Будистката природа. Както и никакъв опит да му се покаже как да бъде малко по-осъзнат в ежедневието си. Нали се сещате: „Тук и сега, момчета“, „Внимание!“. — Тя изимитира скореца. — Тия хора просто оставят злощастния невротик да се въргаля в лошия си стар навик никога да не живее пълноценно в настоящето. Цялата тая работа е пълна идиотщина! Но мъжът с пурата

дори *това* не го извинява; той си имаше акъл колкото щеш. Та за идиотщина не може и дума да става. Трябва да е нещо волево, постигнато с лично убеждение, като да се напиеш или да се накараш да повярваш в някоя глупост, защото я имало в Светото писание. И освен това, чуйте какво според тях е нормално. Вярвате или не, нормалното човешко същество е онова, което е способно да получи оргазъм и е приспособено към обществото си. — Малката сестра за пореден път се хвана за главата. — Направо невъобразимо! Никой не се пита какво правиш с оргазмите си. Или за качеството на чувствата, мислите и възприятията. А какво ще кажете за обществото, към което се предполага, че трябва да се нагодите? Дали е лудо или нормално? А и дори да е съвсем нормално, правилно ли е всеки *напълно* да се впише в него?

— Онези, които трябва да унищожи, Бог първо ги превръща в луди — каза посланикът с една от неговите усмивки с пламък в очите. — Или пък, което вероятно е дори по-ефективно, първо ги прави нормални. — Мистър Баху се изправи и отиде до прозореца.

— Колата ми е вече тук. Трябва да се връщам на работа в Шивапурам. — обърна се към Уил и дълго и цветисто се сбогува с него. После превключи от режим „посланик“ на „Не забравяй да напишеш онова писмо. Много е важно.“ Усмихна се конспиративно и с палеца, показалеца и срдния си пръст започна да имитира как бори невидими пачки.

— Слава богу — рече малката сестра, когато той си тръгна.

— С какво те обиди? — запита Уил. — Обичайното ли?

— Предлага пари да си легне с някого, но тя не го харесва. Затова предлага още пари. Това ли е обичайното там, откъдето идвате?

— Напълно обичайно — увери я Уил.

— Ами... на мен не ми се понрави.

— То се вижда. Имам още един въпрос. Какво ще кажеш за Муруган?

— Защо питате?

— От любопитство. Забелязах, че сте се виждали и преди. Да не би, когато преди две години е останал тук без майка си?

— Откъде знаете?

— Едно птиченце ми каза. Или по-скоро една извънредно дебела птица.

— Рани! От устата ѝ сигурно е звучало като Содом и Гомор.

— Но за нещастие ми спести пикантните подробности. Подхвърли ми само неясни намеци. Като например за Месалини ветеранки, които преподават уроци по любов на млади невинни момченца.

— А каква нужда имаше от такива уроци!

— Имаше и намеци за някакво преждевременно съзряло момиче на неговата възраст с хаотични сексуални контакти.

Сестра Апу избухна в смях.

— Познаваше ли я?

— Преждевременно съзрялото развратно момиче съм аз.

— Ти ли? Рани знае ли?

— Муруган ѝ разказа само фактите, без имена. За което съм много благодарна. Нали разбирате, постъпих много лошо. Увлякох се по някого, когото не обичах и нараних човека, когото обичах. Защо понякога сме толкова глупави?

— Сърцето си своите има причини — каза Уил, — както и жлезите с вътрешна секреция.

Последва дълго мълчание. Уил довърши студено приготвената си риба със зеленчуци. Сестра Апу му поднесе чиния с плодова салата.

— Не сте виждали Муруган в бяла сатенена пижама.

— Изпуснал ли съм?

— Нямате представа колко красив изглежда в бяла сатенена пижама. Никой няма право на толкова красота. Направо е неприлично. Дава несправедливо предимство.

Точно видът на Муруган в тая бяла сатенена пижама от Сулка в крайна сметка ѝ бе замаял главата. Така я бе завъртял, че два месеца сякаш била друг човек — като идиотка преследвала човек, който не можел да я понася, и загърбила онзи, който винаги я бил обичал, когото тя самата винаги била обичала.

— Стигнахте ли донякъде в пижамчо? – попита Уил.

— О, стигнахме до леглото — отворна тя. — Но когато започнах да го целувам, скочи от чаршафите и се заключи в банята. И не излезе, докато не развих пижамата му през отдушника и не му дадох честната си дума, че няма да го задилям. Сега ми е смешно, но тогава, казвам ви, тогава... — Поклати глава. — Чиста трагедия. По поведението ми трябва да са се досетили какво се случи. Рано съзрелите и разхайтени момичета очевидно не вършеха работа. На него му трябваша редовни уроци.

— Знаем останалото — каза ѝ Уил. — Момчето пише на майка си, мама долита у дома и набързо го отвежда в Швейцария.

— И не се прибраха до преди шест месеца. Освен това поне през половината от времето бяха в Ренданг у лелята на Муруган.

На езика на Уил бе да спомене полковник Дайпа, но си спомни, че бе обещал на Муруган да бъде дискретен и не каза нищо.

Откъм градината долетя звук от свирка.

— Извинете ме — каза малката сестра и отиде до прозореца. Усмихна се на това, което видя, и махна за поздрав. — Ранга е.

— Кой е Ранга?

— Приятелят ми, за когото ви говорих. Искан да ви зададе няколко въпроса. Може ли да влезе за минута?

— Разбира се.

Тя се върна до прозореца и го подкани с жест да влезе.

— Това ме навежда на мисълта, че бялата сатенена пижама е вече съвсем извън играта, така ли?

Тя кимна.

— Бялата сатенена пижама беше трагедия в едно действие. Главата ми се избистри почти толкова бързо, колкото се замая. И когато това стана, Ранга бе там, същият както винаги, и ме чакаше. — Вратата се отвори и влезе дълъг като върлина младеж със спортни обувки и къси панталони в цвят каки.

— Ранга Каракуран — представи се той, докато се здрависваше с Уил.

— Ако беше подранил с пет минути — каза Радха, — щеше да имаш удоволствието да видиш мистър Баху.

— Той е бил тук ли? — Ранга направи отвратена физиономия.

— Чак толкова ли е зле? — попита Уил.

Ранга сякаш зачете обвинителния акт:

— А) Той ни мрази; б) раздава го послушното куче на полковник Дайпа и му върши черната работа; в) освен това е неофициален посланик на всички петролни компании; г) дъртата свиня задяваше Радха; и д) обикаля и изнася лекции за нуждата от религиозно възбуждане. Даже публикува книга за него. Включва и предговор от някакъв от теологическия факултет на Харвард. Всичко е част от кампанията срещу независимостта на Пала. На Дайпа Бог му служи за алиби. Тия престъпници не могат ли да искрени в целите си? А пробутват всякакви отвратителни идеалистични поими, направо да ти се пригади.

Радха се присегна към ухото му и силно до издърпа три пъти.

— Ти, малка... — отначало ядосано извика той; после се пречупи, засмя се и каза: — Всъщност си много права. Все тая, но не трябваше така силно да дърпаш.

— Винаги ли така правиш, когато се разпали? — попита я Уил.

— Винаги щом се случва в неправилния момент или пък заради нещо, за което нищо не може да се направи.

— А на теб налага ли ти се да й дърпаш ушите?

— Предпочитам да я потупам по задника — засмя се Ранга. — Ама за жалост рядко ми дава повод.

— Значи се владее по-добре от теб, а?

— Да се владее по-добре ли? Тя е направо неестествено разумна, казвам ви.

— Докато ти си си просто нормален, така ли?

— Е, може би съм малко вляво от центъра. — Той поклати глава. — Понякога ужасно се депресирам, чувствам, че за нищо не ме бива.

— Макар че всъщност — каза Радха — толкова го бива, че му отпуснаха стипендия да следва биохимия в Манчестърския университет.

— И как процедираш, като започне да ти се прави на депресиран, нещастен грешник? Дърпаш му ушите ли?

— И това — каза тя, — е... и други работи. — Погледна към Ранга и той отвърна на погледа ѝ. После и двамата прихнаха да се смеят.

— Даа... — каза Уил, — ясно. И с тези други работи, на Ранга напуска ли му се Пала за няколко години?

— Не много — призна Ранга.

— Но трябва да замине — твърдо отвърна Радха.

— А когато отиде там, ще бъде ли щастлив? — зачуди се Уил.

— Тъкмо това исках да ви питам — каза Ранга.

— Е, климатът няма да ти хареса, както и храната, шумът, миризмата или пък архитектурата. Но съм почти сигурен, че ще харесаш работата и вероятно много от хората.

— Ами момичетата? — поинтересува се Радха.

— Как да отговоря на *такъв* въпрос? — попита я той. — Утешително или честно?

— Честно.

— Добре тогава, скъпа моя, истината е, че Ранга ще пожъне грандиозен успех. Десетки момичета ще го намерят за неустоим. А някои от тях ще са чаровници. Как ще се почувстваш, ако *той* не успее да устои?

— Ще се радвам за него.

— А ти доволен ли ще си, ако, докато те няма, тя се утеши с друго момче? — обърна се Уил към Ранга.

— Искан ми се да бъда — каза той. — Но дали наистина ще се радвам, това е отделен въпрос.

— Ще я накараш ли да обещае да ти е върна?

— Нищо няма да я карам да обещава.

— Въпреки че е твоето момиче?

— Тя е нейна си.

— И Ранга принадлежи сам на себе си — каза малката сестра. — Свободен е да прави каквото му харесва.

Уил се сети за ягодово розовата ниша на Бабс и страховито се изсмя.

— Преди всичко е свободен да прави и каквото не му харесва — каза той. — Отмести поглед от едното младежко лице върху другото и забеляза, че го гледат с учудване. —

Но забравих — добави с друга интонация и различна усмивка, — че единият от вас е неестествено разумен, а другият е само малко вляво от центъра. Как бихте могли да

разберете за какво говори този душевноболен, идващ от външния свят? — И без да им

даде време да отговорят, попита: — Кажете ми откога... — Тук се спря. — Май не съм много дискретен. Ако е така, кажете ми да си гледам работата. Но *бих желал* да разбера, просто въпрос на антропологически интерес, откога вие двамата сте приятели?

— Имате предвид „приятели“ ли? — попита малката медсестра. — Или „любовници“?

— Защо не и двете, като стана въпрос.

— Ами Ранга и аз сме приятели от бебета. А сме любовници, като изключим оня ужасен епизод с бялата пижама, откакто бях на петнадесет, а той на седемнадесет, от две години и половина.

— И никой ли не възразява?

— Че защо да възразява?

— Наистина, защо ли? — повтори като ехо Уил. — Но си остава факт, че в моята част на света на практика всеки би възразил.

— И другите момчета ли? — попита Ранга.

— На теория те са били дори по-забранена територия от момичетата. На практика... Е, можете да се досетите какво се случва, когато пет- или шестстотин момчета в юношеска възраст са натъпкани в общежитие. Тук стават ли такива неща?

— Разбира се.

— Това ме учудва.

— Учудва ли? Защо?

— Учуден съм да видя, че момичетата не са забранена територия.

— Но единият вид любов не изключва и другия.

— И двата са легитимни ли?

— Естествено.

— Значи не би се възпротивил, ако Муруган харесваше друг пижамчо?

— Не и ако връзката е от добрия тип.

— Но за нещастие – каза Радха – Рани толкова стриктно си бе свършила работата, че той не се интересуваше от никого освен от нея и от себе си, разбира се.

— Никакви момчета ли?

— Сега може би. Не знам. Знам само, че по мое време в неговата вселена нямаше място за никого друго. Никакви момчета и още по-категорично, никакви момичета. Само Мама и мастурбацията и Възвишените Учители. Само плочи с джаз, спортни коли и хитлеристки идеи, че е Велик Лидер и ще превърне Пала в нещо, което той нарича Модерна Държава.

— Преди три седмици — каза Ранга — той и Рани бяха в двореца в Шивапурам.

— Поканиха група студенти от университета да чуем възгледите на Муруган — за петрола, индустриализацията, телевизията, въоръжаването и Похода на Духа.

— Спечели ли някакви последователи?

Ранга поклати глава.

— Че защо някой би искал да замени нещо богато, добро и безкрайно интересно за нещо лошо, безсъдържателно и отегчително? На нас не са ни нужни вашите моторни лодки или пък телевизията. Още по-малко пък вашите войни и революции, възбужданията, политическите лозунги, метафизичните глупости от Рим и Москва.

Чували ли сте някога за *Майтхуна*? — попита той.

— *Майтхуна*? Какво е това?

— Нека започнем с историческата основа — отвърна Ранга; и с очарователната педантичност на студент, изнасящ лекция за неща, които сам наскоро е научил, той се захвана с обясненията. — Будизмът навлязъл в Пала преди хиляда и двеста години, но не от Цейлон, както би предположил човек, а от Бенгал и през Бенгал, по-късно, от Тибет. Резултатът: ние сме последователи на Махаяна, а нашият будизъм е пропит от Тантра. Знаете ли какво е Тантра?

Уил трябваше да признае, че има съвсем смътна представа.

— И да ви кажа правата — неудържимо избухна в смях Ранга и черупката на неговата педантичност се пропука, — и аз не знам много повече от вас. Тантра е една обширна тема и подозирам, че по-голямата ѝ част са само глупости и суеверия, които не си заслужават вниманието. Но в ядрото има смисъл. Ако си тантрик, не се оттегляш от света и не отричаш ценностите му; не се опитваш да избягаш от живота чрез нирвана като монасите от Южната школа. Напротив, приемаш света и го използваш; оползотворяваш всяко свое действие, всяка случка, всичко, което виждаш, чуваш, вкусваш или докосваш — все многобройни средства за освобождаване от личния ти затвор.

— Добре казано — рече Уил учтиво, но скептично.

— И нещо повече в допълнение — настоя Ранга. — Там е разликата — добави той и младежката педантичност премина в страстен младежкия прозелитизъм, — там е разликата между вашата философия и нашата. Западните философи, дори най-добрите сред тях, не са нищо повече от добри оратори. Източните философи често са много лоши оратори, но това няма значение. Не в говоренето е смисълът. Тяхната философия

е прагматична и оперативна. Като философията на съвременната физика — само че въпросните операции са психологически, а резултатите — трансцендентални. Вашите метафизици изказват твърдения за природата на човека и вселената; но не предлагат на читателя начин да изпробва истинността на тези твърдения. Когато *ние* твърдим нещо, следва списък с действия, които могат да се ползват за проверка на валидността на казаното. Например *Tat tvam asi*, “Вие сте това” — сърцевината на цялата ни философия. *Tat tvam asi* — повтори той. — Изглежда като задача по метафизика; но всъщност се отнася за психическия опит; и действията, чрез които може да се преживее този опит, са описани от нашите философи, така че всеки, поискал да ги изпълни, може сам да тества валидността на *Tat tvam asi*. Тези действия са наречени *йога* или *дхяна*, или *Дзен*, или — при определени обстоятелства — *майтхуна*.

— Кое то ни връща на първоначалния ми въпрос. Какво е *майтхуна*?

— Може би е по-добре да попитате Радха.

— Е, какво е? — обърна се Уил към малката медсестра.

— *Майтхуна* — отговори тя сериозно — е йогата на любовта.

— Свещената или светската?

— Няма разлика.

— Там е цялата идея — обясни Ранга, — когато правиш *майтхуна*, светската любов е свещена любов.

— *Buddhatvan yoshidyonisansritan* — цитира момичето.

— Без такива на санскрит! Какво означава това?

— Как би превел *Buddhatvan*, Ранга?

— Буда-състояние, Буда-природа, способността да се просветиш.

Радха кимна и пак се обърна пак към Уил.

— Означава, че Буда-природата е в *йони*.

— В *йони* ли? — Уил си спомни онези малки каменни символи на Вечната жена, които бе купил за подарък за момичетата в офиса от един гърбав амбулантен търговец на

bondieuseries¹ във Варанаси. Осем ани² за черното йони, дванадесет за още по-свещения образ на йони-лингам. — Буквално в йони ли? — попита той. — Или метафорично?

— — Колко абсурден въпрос! — каза малката сестра и се засмя с яския си непресторен смях, искрено развеселена. — Мислите, че правим любов метафорично ли? *Buddhatvan yoshidyonianaritan* — повтори тя. — Не би могло да е по-напълно и абсолютно буквално.

— Някога чували ли сте за Общността „Онейда“? — попита на свой ред Ранга.

Уил кимна. Преди време познаваше американски историк, специалист по комуните от деветнадесети век.

— Вие пък защо я знаете? — попита той.

— Защото се споменава в учебниците ни по приложна философия. В основата си *майтхуна* е като онова, което хората от „Онейда“ наричали „мъжко въздържание“. И каквото римокатолиците имат предвид под *coitus reservatus*³.

— *Reservatus* — повтори малката сестра. — Винаги ме напушва смях. „Толкова резервиран млад мъж!“ — Тръпчинките й отново се появиха и белите й зъби проблянаха.

— Не ставай глупава — скастри я Ранга. — Това е сериозно нещо.

Тя изрази разкаянието си. Но „*reservatus*“ наистина си беше смешно.

— С една дума — заключи Уил, — това е ограничаване на раждаемостта без контрацептиви.

— Но това е само началото на историята — каза Ранга. — *Майтхуна* е и нещо друго.

Дори нещо по-важно. — Студентът педант отново отстояваше своето. — Спомнете си

— настойчиво продължи той, — спомнете си какво все повтаряше Фройд.

¹ Религиозни дрънкулки (фр.) – Б.пр.

² Парична единица, използвана в Индия до 1957 г.

³ Съзнателни забавяне на оргазма (лат.) – Б.пр.

— Кое от всичко? Бяха толкова много.

— За сексуалността на децата. С какво сме родени, какво преживяваме като бебета и в детството си — всичко това е сексуалност, която не е съсредоточена в гениталиите, а е разпръсната в целия организъм. Този рай наследяваме. Но райт се губи, когато детето порасне. *Майтхуна* е един систематизиран опит да си възвърнем този рай. — Той се обърна към Радха. — Ти имаш силна памет — каза й. — Как беше онази фраза на Спиноза, дето я цитират в учебника по приложна философия?

— „Направи тялото си способно на много неща” — изрецитира тя. — Това ще ти помогне да усъвършенстваш ума си и така да стигнеш до интелектуалната любов към Бога.”

— Ето ги и всички видове йога — каза Ранга. — Включително майтхуна.

— А тя си е истинска йога — настоя момичето. — Не по-малко истинска от раджа йога, карма йога или бхакти йога. На практика дори много по-добра, тъй като засяга повечето хора. *Майтхуна* наистина им помага да стигнат дотам.

— Къде е това „там”? — попита Уил.

— „Там” е, където знаеш.

— Какво да знам?

— Да знаеш кой си всъщност и вярвате или не — добави тя, — *Tat tvam asi*, Ти си това, също и аз; Това съм аз. — Тръпчинките се оживиха, зъбите пробляснаха. — А Това също е *той*. — Тя посочи Ранга и му се изплези. — Невероятно, нали? И все пак е факт.

Ранга се усмихна, протегна ръка и с показалеца си докосна връхчето на носа й.

— Не просто факт — каза той, — а известна истина. — Почука я леко по носето и повтори: — Известна истина е. Така че, мерете си думите, млада госпожице.

— Аз обаче се чудя — каза Уил, — защо не всички сме просветени, искам да кажа, ако става въпрос само за правене на любов по много специална техника? Какъв е вашият отговор?

— Ще ви кажа — започна Ранга, но момичето го прекъсна.

— Слушайте — каза тя, — слушайте!

Уил се заслуша. Слаб и много далечен, но все пак ясно доловим, се чу странният, нечовешки глас, който пръв го бе приветствал в Пала. „Внимание!” — казваше той. — „Внимание! Внимание!”

— Пак тая проклета птица!

— Но в нея се крие тайната.

— Във вниманието ли? Но преди секунда каза, че било нещо друго. А не беше ли в този толкова резервиран младеж?

— Това само улеснява вниманието.

— Наистина го улеснява. — потвърди Ранга. — А точно това е идеята на *майтхуна*. Не в специалната техника, която превръща правенето на любов в йога; а в онова съзнаване, което се получава благодарение на тази техника. Съзнаване на усещанията и съзнаване на не-усещанията във всяко усещане.

— Какво пък е това не-усещане?

— Суровият материал за усещанията, с който ме снабдява моето не-аз.

— И ти си способен да обърнеш внимание на своето не-аз, така ли?

— Разбира се.

— И ти ли? — попита Уил малката медсестра.

— — На моето аз — отговори тя — и в същото време, на моето не-аз. И на аз-а и не-аз-а на Ранга, на неговото тяло и на моето тяло и всичко, което то усеща. Както и на цялата любов и приятелство. И на тайнството на другата личност, на напълно непознатия, който представлява другата половина от твоето аз и е твоето не-аз. И през цялото време човек обръща внимание на всички онези неща, които (ако беше сантиментален и дори по-лошо, ако беше възвишен като бедната стара Рани) щеше да намери за толкова неромантични и, долнопробни и дори гнусни. Ала те не са гнусни, защото човек обръща и внимание на факта, че когато напълно ги съзнава, тези неща са точно толкова красиви и прекрасни, колкото всички останали.

— *Майтхуна* е *дхяна* — заключи Ранга. Нова дума, която изглежда смяташе, че обяснява всичко.

— Но какво тогава е *дхяна*? — попита Уил.

— *Дхяна* е съзерцание.

— Съзерцание.

Уил се сети за ягодово розовата ниша на булевард „Черинг крос“. Съзерцание далеч не бе думата, която би употребил. Но при повторен размисъл се оказа, че дори там бе намерил някакво избавление. Отчуждаването под сменящите се светлини на „Портърс джин“ бе отчуждаване от ненавистното му, всекидневно аз. За нещастие това бе и отчуждаване от останалата част от живота му — от любовта, от разума, от елементарно благоприличие, от всички чувства освен някакъв мъчителен бяс в смъртно сияние или в розовия отблясък на най-евтината и вулгарна илюзия. Погледна отново сияещото лице на Радха. Какво щастие само! Каква очевидна убеденост — не в греха, от който мистър Баху бе тъй решен да опази света, а в неговата безоблачна и благословена противоположност! Това бе дълбоко трогателно. Ала той отказа да бъде докоснат. *Noli me tangere*¹ — императивът бе категоричен. Накара ума си да премести фокуса по-отгоре и цялото това нещо му се видя успокоително нелепо. Какво трябва да направим, за да се спасим? Отговорът се състоеше от пет букви.

— В училище ли ви преподаваха *майтхуна*? — запита той иронично, усмихвайки се на дребната си шегичка.

— Да, в училище — отговори Радха, сякаш е напълно в реда на нещата и издуха Раблесовия повей от платната му.

— Всеки се учи на това — добави Ранга.

— И кога започват уроците?

— Горедолу по същото време като тригонометрията и биологията за напреднали. Между петнайсет и петнайсет години и половина.

— И след като изучат майтхуна, след като заживеят в истинския свята и се оженят, т.е. ако изобщо се жените...

— О, женим се, женим се — увери го Радха.

¹ Не ме докосвай (лат.) – Б.пр.

— Хората продължават ли да я практикуват?

— Не всички, разбира се. Но голяма част — да.

— Постоянно ли?

— Освен ако не искат да имат бебе.

— А какво правят онези, които не планират бебе, но им се се прииска нещо различно от мейтхуна?

— Контрацептиви — лаконично отвърна Ранга.

— Контрацептивите достъпни ли са?

— Достъпни ли?! Правителството ги разпространява. Свободно, гратис и без пари, като изключим, че се плащат от данъците ни.

— Пощалъонът — добави Радха — доставя количество за трийсет дни в началото на месеца.

— И няма бебета, така ли?

— Само желани. Никой няма повече от три, а повечето хора спират след второто.

— Резултатът е — каза Ранга, като отново изрецитира статистиката в педантичния си стил, — че населението ни се увеличава с по-малко от една-трета от процента годишно.

Докато в Ренданг ръстът е голям колкото в Цейлон — почти три процента. В Китай е два процента, а в Индия около едно цяло и седем.

— Бях в Китай само преди месец — каза Уил. — Ужасяващо! А миналата година изкарах четири седмици в Индия. Преди Индия пък бях в Централна Америка, която се разплъжда повече и от Ренданг и Цейлон. Някога били ли сте в Ренданг-Лобо?

Ранга кимна в знак на потвърждение.

— Бях три дни в Ренданг — обясни той. — Ако стигнеш до гимназиалната програма за напреднали, това е част от курса по социология. Дават ти възможност сам да видиш как е Отвън.

— И как ти се стори Отвън? — любопитства Уил

Ранга отговори на въпроса с въпрос:

— Когато бяхте в Ренданг-Лобо, показаха ли ви гетата?

— О, напротив, направиха всичко по силите си да ми попречат да ги видя. Но успех да им се изплъзна.

Изплъзна им се, спомняше си го ясно, по обратния път до хотела след онзи ужасен коктейл във външното министерство на Ренданг. Там бяха всички, които бяха „някаи“. Всички местни сановници и съпругите им, в униформи и медали, Диор и изумруди.

Всички важни чужденци — дипломати на килограм, британци и американци от петролния бизнес, шестима членове на японското търговско представителство, една фармацевтка от Ленинград, двама полски инженери, германски турист, който се оказа братовчед на Круп фон Болен, един загадъчен арменец, представител на много важен финансов консорциум в Танжер, и — сияещи от триумфа си — четиринадесетте чешки техници, пристигнали с последната месечна доставка на танкове, топове и автомати от „Шкода“. „И тия хора — си бе казал той, докато слизаше по мраморните стъпала на външното министерство към площад „Свобода“, — управляват света. Два милиарда и деветстотин милиона от нас в ръцете на няколко десетки политици, няколко хиляди магнати, генерали и лихвари. Вий сте цианидът за земята, а той никога, никога няма да загуби вкуса си.“

След блясъка на приема, след смеха и сладкия аромат на гарнирани с хайвер сандвичи и парфюмирани с Шанел дами, алеите зад чисто новото Министерство на правосъдието изглеждаха двойно по-мрачни и шумни, а лежащите под палмите бедни клетници на авеню „Независимост“ изглеждаха дори по-забравени от Бога и хората отколкото хилядите бездомни в безизходица, които спяха като трупове по улиците на Калкута. Сега се замисли за момченцето, за мъничкия скелет с издуто тумбаче, който бе вдигнал, след като падна от гърба на онова малко по-голямо момиченце и се удари — бе го вдигнал и воден от момичето, го отнесе долу в мазето без прозорци, което се оказа дом за девет (той бе преброил тъмните, проядени от гъбички главички) деца.

— Ограничаване на смъртността сред новородените — каза той, — лечение за болните, предотвратяване на попадането на отпадни води във водоносната мрежа — човек започва с очевидни и добри по същността си дела. А как свършва? Като увеличава количеството на мизерията и застрашава цивилизацията. Сякаш Бог си прави наяве някакви вселенски шегички и изглежда наистина се забавлява.

Той оголи зъби и направи пред младежите една от своите свирепи гримаси.

— Бог няма нищо общо с това — отвърна Ранга, — и шегичката не е вселенска, а чисто човешко производство. Тези неща не са като гравитацията или втория закон на термодинамиката; не се случват *неизбежно*. Ние не сме им позволили да се случат в Пала, значи при нас игричката не е минала. През по-голямата част от века сме имали чиста канализация и въпреки това не сме пренаселени, не тънем в мизерия, не живеем в диктатура. И причината е много проста: избрахме да се живеем разумно и реалистично.

— И как, за Бога, сте успели да направите този избор? — попита Уил.

— Правилните хора са действали интелигентно в правилния момент. — каза Ранга. — Но трябва да се признае, че са имали и голям късмет. Всъщност Пала като цяло се е оказала голям късметлия. Първо, имала е щастието никога да не бъде нечия колония. Ренданг има великолепно пристанище. И това му довело арабската инвазия през Средновековието. Ние нямаме пристанище, затова арабите са ни оставили на мира и все още сме си будисти или шиваити, т.е. когато не практикуваме тантрически агностизъм.

— Такива ли сте всъщност? — попита Уил. — Тантрически агностици, така ли?

— Да, доукрасени от Махаяна — определи го Ранга. — Но да се върнем към Ренданг. След арабите отишъл при португалците. Не и ние. Няма пристанище, няма португалци. Следователно няма католичество малцинство, няма богохулни глупости за това как по божията воля хората трябва да множат в нечовешка мизерия, няма организирана съпротива срещу контрола върху раждаемостта. И това не е единствената ни благословия: след сто и двадесет години португалци, Цейлон и Ренданг се оказали при холандците. А след холандците дошли англичаните. Ние избягахме и от тези две масови нахлувания. Никакви холандци, никакви англичани и следователно никакви плантатори, евтин неквалифициран труд, реколти в кеш за износ или пък системно изтощаване на почвите ни. Както и никакво уиски, калвинизъм, сифилис и чужди чиновници. Оставени бяхме да си караме по нашему и да поемем отговорност върху делата си.

— Определено сте *били* щастливци.

— А на върха на този невероятен късмет — продължи Ранга — стоеше невероятно доброто управление на Муруган Реформистът и Андрю Макфейл. Доктор Робърт разказвал ли ви е за неговия пра-пра-дядо?

— Само няколко думи, нищо повече.

— А спомена ли ви за основаването на Експерименталната база?

Уил поклати глава.

— Експерименталната база — каза Ранга — била тясно свързана с демографската ни политика. Всичко започнало заради масов глад. Преди да пристигне в Пала, доктор Андрю изкарал няколко години в Мадрас. През втората година мусонът не се появил. Посевите прегорели, водоемите и дори кладенците пресъхнали. Храна имало само за англичаните и за богатите. Хората измирили като мухи. В мемоарите на доктор Андрю има един популярен пасаж за глада. Описание с коментар под него. Когато бил момче, трябвало да слуша множество проповеди и докато работел сред измиращите от глад индийци, още си спомнял една от тях. „Човек не може да живее само с хляб.“ Но без хляб, виждал сега той, няма разум, няма дух, няма вътрешна светлина, няма Отец в Рая. Има само глад, отчаяние, след тях настъпва апатия и накрая смърт.

— Още една от вселенските шегички — вметна Уил. — А тази е изречена от самия Иисус. „Защото който има, нему ще се даде, и ще има изобилие; а който няма, от него ще се отнеме и това, което има.“ — едничката възможност да останеш човек. Тази е най-жестоката от всички божии шегички, но и най-честата. Виждал съм я на гърба на милиони мъже и жени, на милиони дечица по целия свят.

— Значи схващате защо онзи глад е оставил толкова незаличими впечатления у доктор Андрю. Бил е решен, както и приятелят му Раджата, че поне в Пала винаги ще има хляб. Оттук идва и решението им да построят Експерименталната база. Ротамстед в Тропиците пожънал голям успех. Само за няколко години сме имали нови сортове ориз, царевица, просо и хлебно дърво. Както и по-добри породи говеда и пилета, по-добри начини за култивиране и производство на органична тор. А през петдесетте сме построили първата на Изток от Берлин фабрика за суперфосфат. Благодарение на всичко това хората започнали да се хранят по-добре, да живеят по-дълго, да губят по-малко деца. Десет години след основаването на Ротамстед на Тропиците Раджата провел преброяване на населението. През последния век цифрата била горе-долу стабилна. Сега била започнала да се покачва. След петдесет или шейсет години, прогнозирай доктор Андрю, Пала щяла се превърне в същото гнило гето, каквото е Ренданг днес. Какво трябвало да се стори? Доктор Андрю добре бил прочел Малтус. „Производството на храна се увеличава аритметично; населението расте геометрично.

Човек има само два избора: или да остави нещата на Природата, която ще реши проблема с пренаселването по познатия стар начин — с масов глад, епидемии и войни; или (Малтус все пак е духовно лице) да органичи ръста с морално въздържание.”

— Мор-рално Въздър-ржание — повтори малката медсестра, като заваляше „р”-тата в индонезийска пародия на шотландския теолог. — Мор-рално Въздър-ржание! Между другото — добави тя, — доктор Андрю тъкмо се бил оженил за шестнайсет годишната племенница на Раджата.

— А това си било още една причина за нов прочит на Малтус — каза Ранга. — Гладът от една страна, а въздържанието — от друга. Сигурно имало някакъв по-добър, по-щастлив и по-човечен начин между двата рога на Малтус. А такъв съществувал дори тогава, преди ерата на каучука и спермицидите. Имало тампони, имало сапун, както и презервативи, изработвани от всеки познат водоустойчив материал — от импрегнирана коприна до овче сляпо черво. Цялата артилерия на палео-контрацепцията.

— А Раджата и поданиците му как са реагирани на палео-контрацепцията? Ужасени?

— Ни най-малко. Те били примерни будисти, а всеки добър будист знае, че зачатие е просто отложено убийство. Направи всичко по силите си да слезеш от колелото на Раждането и Смъртта и за бога, не се разтакавай да качваш излишни жертви на Колелото. За добрия будист контролът на раждаемостта има метафизичен смисъл. А за една селска общност, препитаваща се от ориза, той има социален и икономически смисъл. Нужни са достатъчно на брой млади хора да работят на полето и да бъдат опора на възрастните и децата. Но не и прекалено много на брой; защото тогава нито старците, нито работниците, нито децата ще имат достатъчно храна. Едно време съпрузите е трябвало да имат по шест деца, за да отгледат две или три. После се появили чистата вода и Експерименталната база. От шест деца сега пет оцелявали. Старите модели на възпроизводство вече изгубили смисъла си. Единственото възражение срещу палео-контрацепцията било по повод грубия ѝ вид. Но за щастие се намерила по-естетична алтернатива. Раджата бил посветен в тайните на тантризма и бил изучил йогата на любовта. Разказал на доктор Андрю за *майтхуна*, а той, като истински учен, се съгласил да я изпробва. С младата му невеста получили необходимите инструкции.

— И какъв бил резултатът?

— Приели я с ентузиазъм.

— Всички я приемат така — каза Радха.

— О-о, стига с твоите широки обобщения! Някои смятат така, други не. Доктор Андрю бил сред ентузиастите. Цялата работа била обсъдена надълго и нашироко. Накрая решили, че контрацептивите трябва да са като образованието — безплатни, субсидирани от данъци и възможно най-широко разпространени, макар и не задължителни. За онези, които имали нужда от нещо по-изкусно, имало уроци по йогата на любовта.

— Да не искате да кажете, че така са успели?

— Не било много трудно. *Майтхуна* не била в разрез с вярата. Хората не били карани да правят каквото и да е против тяхната религия. Напротив, ласкаела ги възможността да се присъединят към богоизбраните, като усвоят нещо езотерично.

— Но не забравяйте най-важната идея — намеси се малката сестра. — За жените, за *всички* жени, и не ме е еня какво мисли за широките обобщения, йогата на любовта означава съвършенство, означава трансформиране, излизане от себе си и завършеност.

— За кратко се умълчаха. — А сега — поде тя наново разговора с различен, по-оживен тон — е крайно време да ви оставим да подремнете следобед.

— Преди да си тръгнете — каза Уил, — бих искал да напиша едно писмо. Просто кратка бележка до моя шеф, да го известя, че съм жив и няма непосредствена опасност местните да ме изядат.

Радха затършува из кабинета на доктор Робърт и се върна в лист хартия, молив и плик.

„*Veni, vidi*¹ — надраска Уил. — Претърпях корабокрушение, срещнах Рани и нейния сътрудник от Ренданг, който намеква, че може да доставя стоки в замяна на бакшиш за порядъчната сума от (тук бе конкретен) двадесет хиляди лири. Да преговарям ли на тази база? Ако телеграфирате с „*Предложената статия ОК*“, карам напред. Ако отговорите с „*Не бързай със статията*“, ще оставя нещата така. Предайте на майка ми, че съм добре и скоро ще пиша.”

— Ето — каза той, като връчи на Ранга запечатания и адресиран пощенски плик. — Мога ли да те помоля да ми купиш марка и да го пуснеш навреме за утрешния полет?

¹ Дойдох, видях (лат.) – Б.пр.

— Няма проблем — обеща момчето.

Угризения погнаха съзнанието на Уил, докато ги гледаше как си тръгват. Какви очарователни младежи! А ето го него, в заговор с Баху и силните на деня, да разруши устоите на техния свят. Успокои се с мисълта, че ако той не го направи, щеше друг да го направи. И дори ако Джо Алдехайд получи своята концесия, те можеха да продължат да се любят в привичния си стил. Или пък нямаше?

Малката медсестра се спря на вратата последно да предупреди „И никакво четене“, закани му се с пръст и му каза „Сега заспивайте.“

— Никога не спя през деня — увери я Уил с някакво извратено задоволство.